

BT
PL BIBLIOTECA
TÈCNICA
DE POLÍTICA
LINGÜÍSTICA

DADES I ESTUDIS

**De l'aprenentatge a
l'adopció de la llengua
catalana: cap al cicle
d'acompanyament
als usuaris del Consorci
per a la Normalització
Lingüística**

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

© Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.
Secretaria de Política Lingüística, 2023
<https://lengua.gencat.cat>

Autoria: Marina Massaguer Comes, Avel·lí Flors-Mas
i F. Xavier Vila. Universitat de Barcelona. Centre de Recerca
en Sociolingüística i Comunicació (CUSC)

Disseny de la col·lecció: La Page

Primera edició: febrer de 2023

Maquetació: La Page

ISBN: 978-84-19695-09-3

Aquesta obra està sotmesa a una llicència Creative Commons
d'ús obert, amb reconeixement d'autoria i sense obra derivada
ni usos comercials.

Resum de la llicència:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Llicència completa:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

**De l'aprenentatge a
l'adopció de la llengua
catalana: cap al cicle
d'acompanyament
als usuaris del Consorci
per a la Normalització
Lingüística**

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Sumari

1. Introducció	6
1.1. Estructura de l'informe	8
2. Adoptar una nova llengua: més enllà de l'aprenentatge	10
3. Fins a quin punt les dinàmiques sociolingüístiques de Catalunya propicien l'adopció del català?	13
3.1. Dades demolingüístiques	13
3.2. La minorització del català i les polítiques de normalització	16
4. Factors individuals en l'adopció del català	18
4.1. Coneixement lingüístic	18
4.2. Motivació	19
4.3. Xarxes de socialització	21
5. El CPNL: fomentar el català en un context canviant	24
5.1. Objecte, finalitats i línies de treball del CPNL	24
5.2. De 1988 a 2021: canvis i reptes	25
5.3. Un retrat dels aprenents de català en l'actualitat	29
6. Mètodes	37
6.1. Instruments de generació de dades	38
6.2. Mostra i corpus de dades	39
7. La diversitat a les aules del CPNL	40
7.1. Perfils i motivacions	40
7.2. Adoptar el català o no adoptar-lo	44

8. Actuacions del CPNL orientades a l'adopció del català	46
8.1. Ensenyament	46
8.2. Dinamització	48
8.3. Coordinació entre ensenyament i dinamització	52
9. Adoptar el català seguint l'itinerari del CPNL: intersecció entre factors individuals i institucionals	53
9.1. Les desigualtats estructurals, reflectides en el funcionament del CPNL	53
9.2. Activitats orientades a l'aprenent <i>versus</i> activitats orientades a la institució	54
9.3. El paper del professorat i dels dinamitzadors	55
9.4. Els criteris per establir els indicadors d'avaluació	56
10. Algunes reflexions per a un nou paradigma	58
11. El potencial del CPNL per facilitar l'adopció del català: el cicle d'acompanyament a la integració	61
12. Conclusions i propostes	64
12.1. Propostes	65
Referències	69
Annex. Guió de les entrevistes	73

1__ Introducció

Aquest document presenta una aproximació als contextos, les motivacions i les estratègies dels aprenents de català que han reeixit en l'adopció de la llengua en el dia a dia després del pas pels cursos del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL). És el resultat de la col·laboració entre la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya i el CUSC-UB en el marc del projecte Impuls d'estudis sobre la situació del català a Catalunya 2020. Aquest projecte marcava com a objectiu general “analitzar les bones pràctiques dels aprenents del català reeixits, és a dir, aprenents que reixen a crear espais d'aprenentatge més enllà de l'aprenentatge formal en la seva vida quotidiana (en forma d'ús interpersonal, consum cultural, entreteniment, etc.)”. Es tractava, per tant, d'entendre el procés que segueixen els aprenents que aconsegueixen adoptar el català fora de l'aula: quins contextos freqüenten, quina és la motivació per parlar català i quines estratègies desenvolupen per aconseguir-ho. A més, en el projecte s'identificaven tres objectius complementaris:

1. Objectiu macro: explotar les dades de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població de Catalunya de 2018 (EULP18) per identificar les característiques sociodemogràfiques i sociolingüístiques dels aprenents de català que hagin superat l'edat escolar.
2. Objectiu micro: identificar els aspectes rellevants dels contextos, les motivacions individuals i les estratègies d'aprenentatge que possibiliten l'èxit dels aprenents reeixits en dues àrees territorials contrastades des del punt de vista demolingüístic.
3. Objectiu aplicat: elaborar propostes per a l'aprofitament més sistemàtic de les estratègies i bones pràctiques dels aprenents de català reeixits en els cursos i recursos que els ofereix el CPNL.

El projecte preveia, per tant, incorporar els aprenents del CPNL com a subjectes i participants de la recerca a partir d'una aproximació multimetodològica. El confinament arran de la pandèmia de COVID-19, que es va produir just en l'inici del projecte i que va provocar la suspensió temporal de les activitats presencials del CPNL, va obligar a replantejar-lo. Així, el focus es va desplaçar dels aprenents als tècnics (professorat i dinamitzadors) de dos centres de normalització lingüística (CNL) d'entorns sociolingüísticament contrastats. Aquesta dificultat sobrevinguda ha tingut l'avantatge que ha permès incorporar a l'informe les veus dels professionals del CPNL, enriquides per la seva experiència de contacte amb múltiples perfils d'aprenents, i amb una trajectòria dilatada que els ha fet testimonis de l'evolució del CPNL a

mesura que canviaven la composició demogràfica de la població de Catalunya, les polítiques lingüístiques i els mètodes d'ensenyament i aprenentatge del català. Posar el focus en les veus dels tècnics permet, doncs, anar més enllà de l'elaboració d'un recull de bones pràctiques individuals —en bona part condicionades pel punt de partida de cada persona pel que fa al seu perfil formatiu i la seva xarxa de socialització—, ampliar el focus, i veure com s'intersecciona l'acció institucional del CPNL amb l'acció individual dels diversos perfils d'alumnes.

Així doncs, aquest replantejament forçat per les circumstàncies ha permès abordar millor l'objectiu aplicat del projecte, que implica reforçar el rol del CPNL en l'acompanyament des de l'aprenentatge inicial de la llengua a l'ús autònom, ajudant a motivar els aprenents i oferint més oportunitats per practicar la llengua fora de l'aula. Per arribar a aquest objectiu aplicat, el document tracta de respondre les següents preguntes de recerca a partir de l'anàlisi d'entrevistes semidirigides amb personal tècnic del CPNL:

1. Quins factors individuals i institucionals potencien que els aprenents de català adoptin la llengua en el dia a dia?
 - 1.1. Factors individuals: quins perfils i motivacions tenen i en quins contextos de socialització es mouen els aprenents de català que acaben adoptant la llengua? I els que no?
 - 1.2. Factors institucionals: quins recursos ofereix el CPNL als aprenents per facilitar el procés d'adopció de la llengua més enllà de l'aula?
2. Com s'interseccionen els factors individuals i els factors institucionals?
 - 2.1. De quina manera les activitats d'ensenyament i dinamització del CPNL contribueixen al procés d'adopció del català?
3. Com pot potenciar el CPNL l'adopció del català per part dels aprenents?

Els resultats de la recerca indiquen que, des del punt de vista del professorat i els dinamitzadors, l'adopció del català entre els aprenents dels CNL depèn fonamentalment de la posició estructural de cada individu, molt especialment de les xarxes de socialització en què participa, fortament condicionades pel seu perfil socioeconòmic i formatiu, i de la possible presència de catalanoparlants en aquestes xarxes. Els resultats també apunten que els canvis demogràfics ocorreguts des de la fundació del CPNL el 1988 han transformat el context en què actua la institució i el perfil de l'alumnat que s'inscriu als cursos, cosa que de retruc impacta també sobre les activitats de dinamització lingüística. Els resultats suggereixen que, per ser eficaç, l'acompanyament que el CPNL ha d'oferir als aprenents ha de partir de les condicions individuals de cadascun pel que fa als coneixements lingüístics previs, la motivació per inscriure's al curs i les xarxes de socialització a què tenen accés. Tenint en compte el punt de partida de cada aprenent, l'objectiu seria aconseguir que incrementi l'ús del català gradualment: que els que no l'utilitzen gens l'utilitzin puntualment, i que els que l'utilitzen puntualment l'utilitzin més sovint i de manera cada vegada més autònoma, fins arribar a adoptar-lo en un o en diversos àmbits.

Un cop fet aquest diagnòstic, el document es clou amb algunes propostes orientades a reforçar el que hem anomenat *cicle d'acompanyament a la integració lingüística*, que tindria com a objectiu explicitar i reforçar la connexió entre dues de les tres finalitats fundacionals del CPNL, d'acord amb l'article 4 dels seus Estatuts:¹ estendre el coneixement de la llengua catalana i fomentar-ne l'ús. Es tracta de potenciar i concretar les accions que el CPNL pot desenvolupar en aquesta direcció per mitigar, en la mesura de les seves possibilitats, els condicionants individuals i estructurals que dificulten l'adopció de la llengua a una part significativa dels aprenents que passen per la institució.

1.1. Estructura de l'informe

Aquest document s'estructura en onze apartats, a més d'aquesta introducció, la secció de referències i els annexos. El segon apartat aborda una definició teòrica del procés d'adopció lingüística i el tercer apartat, ja centrat en el cas de Catalunya, fixa l'atenció en els aspectes macrosociolingüístics que faciliten o dificulten l'adopció del català entre els immigrants adults en les condicions demolingüístiques i de política lingüística actuals. El quart apartat es fixa en els factors individuals que, més enllà de les condicions demosociolingüístiques, poden afavorir el procés d'adopció del català. En concret, es posa el focus sobre tres aspectes que són, en bona mesura, prerequisits per a l'adopció lingüística: el coneixement lingüístic, la motivació per a l'aprenentatge i l'ús de la llengua, i les xarxes de socialització en què participa l'individu. El cinquè apartat presenta una aproximació a la missió i el funcionament del CPNL i a la seva adaptació a unes condicions socials cada cop més canviants. L'apartat inclou també un perfil sociodemogràfic i sociolingüístic dels aprenents de català adults a partir de dades de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població de 2018 (EULP18) (Generalitat de Catalunya 2019), que permet quantificar i caracteritzar el públic potencial dels cursos de català del CPNL. L'apartat següent, el sisè, descriu els mètodes de recerca emprats en l'elaboració de l'informe.

A continuació, els apartats setè, vuitè i novè sintetitzen els resultats de la recerca, que pertanyen de la visió del professorat i els dinamitzadors del CPNL. En primer lloc, s'ofereix un perfil dels aprenents del CPNL, de la mesura en què adopten o no el català, dels motius pels quals ho fan i de les condicions individuals que faciliten o dificulten aquest procés. En segon lloc, s'analitzen les activitats d'ensenyament i de dinamització lingüística impulsades pel CPNL a la llum de la seva contribució al procés d'adopció de la llengua. Per últim, s'integren totes dues perspectives per analitzar la intersecció entre factors individuals (característiques dels aprenents i del seu entorn) i factors institucionals (activitat del CPNL i rol dels professors i dinamitzadors) en aquest procés d'adopció o no adopció del català, i s'apunten algunes propostes sobre l'avaluació dels resultats de les activitats del CPNL en aquest camp.

1 Vegeu https://www.cpnl.cat/media/upload/arxius/gerencia/Estatuts%20CPNL%202018-%20DOGC%207662%20de%2012_%2007%202018.pdf (última consulta: 22/02/2022).

L'anàlisi serveix com a punt de partida per als dos apartats següents, de caràcter més reflexiu. L'apartat desè recapitula alguns elements que poden ajudar a repensar i reorientar l'acció del CPNL en el marc sociolingüístic actual, i l'apartat onzè resumeix els aspectes clau de la proposta de cicle d'acompanyament a la integració lingüística des del CPNL. L'últim apartat sintetitza els continguts de l'informe i esbossa un seguit de propostes de canvi.

2__ Adoptar una nova llengua: més enllà de l'aprenentatge

La finalitat dels cursos del CPNL és que les persones que s'hi inscriuen aprenguin català, ja sigui per iniciar-se a parlar la llengua o per millorar-ne el nivell. Aprendre una nova llengua comporta adquirir-ne diferents graus de coneixement en les diferents habilitats: entendre, parlar, llegir i escriure. Ara bé, això per si mateix no es tradueix necessàriament en un ús autònom de la llengua per part de l'aprenent en les seves pròpies xarxes de socialització. Aquest procés, que anomenarem *adopció lingüística*, comporta un canvi en les pràctiques lingüístiques d'un individu que el porta a parlar regularment, en un o diversos àmbits de socialització quotidians, una llengua apresada fora de la llar.

Al llarg de la darrera dècada, la recerca sobre *nous parlants* ha posat el focus en els processos d'adopció de llengües minoritzades d'Europa —entre les quals hi ha el català— per part de persones que no les tenen com a inicials (O'Rourke et al. 2015). Aquesta recerca se centra en la vessant més social del procés d'adopció —no pas en el procés cognitiu— i les principals aportacions exploren què implica esdevenir un nou parlant d'una llengua minoritzada des del punt de vista de les relacions i els significats socials, i quines conseqüències té l'aparició d'aquest nou subjecte per a la comunitat lingüística i per a les polítiques de revitalització lingüística que s'hi apliquen (Ramallo 2020).

Un concepte clau en la recerca sobre nous parlants és el de muda lingüística, que fa referència a la reorganització del repertori i les pràctiques lingüístiques d'un parlant com a conseqüència d'haver entrat en contacte amb nous entorns de socialització en moments de canvi en la trajectòria vital (Pujolar et al. 2010, Pujolar i González 2013, Pujolar i Puigdevall 2015, Puigdevall et al. 2018). Alguns moments especialment propicis per a aquests canvis són l'inici de l'etapa escolar, el pas de primària a secundària, l'entrada a la universitat, l'entrada al món laboral o els canvis de feina, les noves relacions de parella i el moment de tenir fills. Com es veurà al llarg d'aquest document, els canvis en l'entorn laboral i familiar funcionen, efectivament, com a motors per a l'adopció del català entre els aprenents del CPNL que acaben parlant la llengua en el dia a dia.

L'adopció d'una llengua és, en certa manera, el resultat de la muda. La muda té lloc en un moment en concret de la trajectòria vital, mentre que l'adopció té perdurabilitat en el temps.

La diferència entre un concepte i l'altre té a veure amb la distinció entre *nous catalanoparlants* i *catalanoparlants d'adopció* que estableixen Fernández et al. (2010) a la publicació *El català també és meu*, de la Plataforma per la Llengua:

Creiem que el terme “nou catalanoparlant” és necessari per fer visible aquest tipus de catalanoparlant, el que comença a emprar la llengua però que encara vacil·la, té dificultats per expressar-s'hi, encara no l'ha adoptat com la seva llengua d'ús social. El terme “nou parlant”, però, és provisional i en la majoria dels casos ràpidament ha de ser substituït pel de “catalanoparlant d'adopció”. El terme “catalanoparlant d'adopció” és molt més ampli, perquè també inclou el de “nou catalanoparlant”. Fa referència a aquelles persones que tenen una llengua primera diferent del català, però que l'han adoptat com la seva llengua d'ús habitual en els contextos públics sense que, en la majoria d'ocasions, hagin abandonat l'altra o altres llengües que coneix per relacionar-se amb els seus familiars i amics procedents d'altres territoris (Fernández et al. 2010: 28-29).

L'objectiu de la recerca que presentem és aprofundir en el coneixement dels processos de muda i adopció del català entre els aprenents del CPNL i, a partir d'aquest coneixement, estudiar maneres de potenciar-los des de la institució. Aquests processos es poden produir amb més o menys rapidesa en funció de cada aprenent, i fins i tot és possible iniciar un procés d'adopció però quedar-se en una primera fase i no acabar-lo de completar mai del tot. Així, podem parlar de diferents graus d'adopció d'una llengua, que poden correspondre a diferents fases, tal com reflecteix la Taula 1.

Taula 1. Graus d'adopció d'una llengua

Fase	Grau	Usos
Primerenca	Feble	Puntuals; reactius
Intermèdia	Mitjà	En algunes situacions i amb uns pocs interlocutors
Avançada	Alt	En la majoria de situacions i amb la majoria d'interlocutors; proactius

Quan parlem d'adopció en aquest document ens referim a la fase avançada, que és la que implica utilitzar regularment la llengua i presentar-se davant dels interlocutors en el rol de catalanoparlant.² L'objectiu és entendre en quina mesura el CPNL pot actuar com una institució facilitadora d'aquest procés d'adopció, acompanyant les primeres experiències d'ús del català i d'incorporació en xarxes socials en què es faci ús de la llengua. Algunes precisions terminològiques ajudaran a delimitar els fenòmens amb què tractem i el rol del CPNL en el procés:

- *Ús autònom.* Ús actiu del català en interaccions deslligades de la tutela de les institucions d'acompanyament, per exemple, en la vida laboral, personal, de consum o entreteniment.

2 Sobre la noció *rol sociolingüístic*, vegeu Sorolla (2016: 106-125).

- *Ús tutelat*. Ús actiu del català en interaccions organitzades per les institucions d'acompanyament, com ara Voluntariat per la Llengua, establiments col·laboradors, etc.
- *Xarxes socials autònomes*. Xarxes de contactes i interacció deslligades de la tutela de les institucions d'acompanyament, tant presencials com virtuals, espontànies o institucionalitzades. Poden ser de qualsevol mena, des de les relacions d'amistat o de parella fins a relacions en l'àmbit laboral, associatiu, etc.
- *Xarxes socials tutelades*. Xarxes de contactes i interacció organitzades per les institucions d'acompanyament, tant presencials com virtuals, espontànies o institucionalitzades, com ara grups de teatre, corals, entitats de cultura popular, d'entreteniment, etc. Les xarxes poden ser:
 - Xarxes preexistents, implicades pel CPNL en activitats d'inclusió d'aprenents acompanyats.
 - Xarxes *ex novo*, és a dir, creades des del CPNL.

En el pas de l'aprenentatge a l'adopció —és a dir, del coneixement a l'ús autònom de la llengua— s'hi interseccionen diversos factors contextuais i individuals relatius a la intensitat de la presència d'una llengua en l'entorn d'una persona. És a dir, com més persones té algú al voltant amb qui parlar català, més incentius i oportunitats per augmentar-ne el coneixement, posar-lo en pràctica i integrar-se en xarxes de socialització catalanoparlants. Als apartats que venen a continuació s'aprofundeix en cada un dels aspectes que condicionen el pas de l'aprenentatge a l'adopció del català: 1) el context sociolingüístic a nivell macro, que inclou les dades demolingüístiques de cada àrea territorial i la condició de llengua mitjana però minoritzada del català, 2) el grau de coneixement lingüístic de cada aprenent, 3) la motivació per acabar parlant la llengua, i 4) les xarxes de socialització en les quals es mou.

3__ Fins a quin punt les dinàmiques sociolingüístiques de Catalunya propicien l'adopció del català?

3.1. Dades demolingüístiques

Les dades demolingüístiques a escala macro incideixen en aspectes com ara la proporció de converses en català que un aprenent sent pel carrer i el paisatge lingüístic que observa. Malgrat que, com s'apuntarà més endavant, els nivells meso i micro condicionen en major mesura l'adopció del català entre els aprenents, l'escala macro marca la proporció d'interlocutors i espais possibles per parlar català al lloc on viu i condiona la percepció de l'ús del català o del castellà com a tria "normal", "no marcada" en l'entorn (Martínez et al. 2012, Flors-Mas 2017). En un sentit similar, la recerca en sociolingüística educativa ha destacat la *composició demolingüística* de l'entorn d'escolarització com un dels principals factors explicatius de la configuració dels usos lingüístics interpersonals entre escolars (Vila i Vial 2000, Vila i Galindo 2009). Tot plegat pot condicionar les oportunitats de contacte amb aquesta llengua i la percepció de la conveniència de conèixer-la i de poder utilitzar-la en el dia a dia amb les persones de l'entorn, més enllà de la necessitat instrumental d'accedir a un coneixement mínim del català per satisfer demandes de tipus burocràtic (per exemple, l'obtenció d'un certificat per als informes d'arrelament o d'integració social, o l'acreditació d'un nivell de català per accedir a un lloc de treball).

Les dades de l'EULP18 indiquen que, en el conjunt de Catalunya, un 81,1 % de la població declara saber parlar català (vegeu la Taula 2). En xifres absolutes, aquest percentatge correspon a 5,2 milions de persones, de les quals uns 2 milions en són parlants inicials. Així doncs, més de 3 milions de persones que no tenen el català com a llengua inicial declaren saber-lo parlar. Aquestes xifres es matisen si considerem només la proporció de població que declara saber-lo parlar força o perfectament: un 69,3 % del total. Si s'observen les dades d'ús habitual, les xifres continuen resultant favorables al català, per bé que es matisen: un 44,0 % de la població té el català, sol o amb una altra llengua, com a llengua d'ús habitual, la qual cosa correspon a uns 2,8 milions de persones. Això representa 9,3 punts percentuals més —unes 300.000 persones en xifres absolutes— dels que el tenen com a llengua inicial. Ara

bé, malgrat ser lleugerament favorables al català, les xifres indiquen que l'ús d'aquesta llengua depèn massa dels seus parlants inicials, que són els que marquen les oscil·lacions pel que fa a l'ús en els diferents àmbits (Vila i Sorolla 2018a). El català té, doncs, un ampli potencial de creixement pel que fa als usos, tenint en compte les dades de coneixement.

Aquestes dades globals a escala catalana varien significativament en funció de l'àmbit territorial i el lloc de naixement dels informants, com es pot veure a la taula. D'una banda, les dades són significativament més favorables al català en tots els territoris si observem només la població nascuda a Catalunya. En el conjunt del Principat, un 64,7 % dels nascuts als territoris de parla catalana tenen el català com a llengua habitual, mentre que aquesta xifra disminueix fins al 14,9 % per a la població nascuda a la resta de l'Estat, al 7,3 % per als nascuts a Hispanoamèrica i al 10,3 % per als nascuts a la resta del món. D'aquest fet es desprèn que el català atrau parlants d'altres llengües, però aquesta capacitat d'atracció no és suficient per compensar les dinàmiques demogràfiques, caracteritzades per l'arribada constant de nova població no catalanoparlant. Entre 2019 i 2020, sense anar més lluny, van arribar més de 320.000 persones de l'estranger.³

Com indica la taula, les diferències territorials també són remarcables. Així, el 35,5 % de parlants que tenen el català com a llengua habitual, sola o amb una altra llengua, a l'àrea metropolitana de Barcelona, contrasta amb el 77,0 % de les Terres de l'Ebre. A mig camí entre aquestes dues situacions s'hi troben les comarques centrals (66,9 %), Alt Pirineu i Aran (66,5 %), Ponent (66 %) i comarques gironines (62,7 %) i, per sota del 50 % de parlants habituals de català, el Camp de Tarragona (48,7 %) i el Penedès (46,6 %). Cal tenir en compte que, de la mateixa manera que les xifres del conjunt de Catalunya varien entre territoris, dintre d'un mateix àmbit geogràfic també hi pot haver una variació significativa entre municipis, entre barris i entre sectors socials.

Així doncs, al català li cal guanyar nous parlants habituals entre els que no el tenen com a llengua inicial per compensar els efectes de les dinàmiques demogràfiques. Les xifres de coneixement indiquen que una part significativa de la població aprèn el català, però les xifres d'ús reflecteixen que només una proporció reduïda l'adopta en el dia a dia. El gran repte pendent és, doncs, passar de l'aprenentatge a l'adopció.

3 Vegeu <https://www.idescat.cat/pub/?id=ep&n=10610> (última consulta: 22/02/2022).

Taula 2. Població que sap parlar català (dicotòmic), població que sap parlar força o perfectament el català, població que té només el català o el català més una altra llengua com a inicial, d'identificació i habitual segons àmbit territorial i lloc de naixement

Àmbit territorial	Lloc de naixement	El sap parlar (dicotòmic)	El sap parlar (força+ perfectament)	Llengua inicial	Llengua d'identificació	Llengua habitual
Metropolità	Nats als territoris de llengua catalana	97,5 %	90,2 %	46,3 %	57,6 %	54,6 %
	Nats a la resta de l'Estat	55,6 %	34,4 %	2,8 %	8,5 %	11,3 %
	Nats a Hispanoamèrica	49,4 %	29,3 %	0,9 %	3,2 %	5,4 %
	Nats a la resta del món	46,1 %	21,5 %	1,9 %	4,1 %	7,8 %
	Total	78,3 %	65,0 %	27,6 %	36,0 %	35,5 %
Comarques gironines	Nats als territoris de llengua catalana	99,8 %	98,7 %	77,4 %	87,1 %	87,7 %
	Nats a la resta de l'Estat	74,1 %	55,6 %	1,9 %	22,2 %	29,2 %
	Nats a Hispanoamèrica	65,3 %	38,2 %	0,0 %	1,7 %	12,7 %
	Nats a la resta del món	59,9 %	33,7 %	2,0 %	6,2 %	17,1 %
	Total	87,3 %	77,9 %	49,1 %	58,8 %	62,7 %
Camp de Tarragona	Nats als territoris de llengua catalana	98,4 %	92,2 %	61,2 %	71,9 %	71,8 %
	Nats a la resta de l'Estat	64,7 %	48,0 %	0,8 %	12,8 %	17,9 %
	Nats a Hispanoamèrica	63,7 %	51,5 %	6,1 %	9,4 %	9,3 %
	Nats a la resta del món	46,3 %	21,8 %	1,2 %	4,5 %	7,6 %
	Total	82,4 %	71,1 %	37,8 %	47,4 %	48,7 %
Terres de l'Ebre	Nats als territoris de llengua catalana	99,2 %	96,6 %	91,1 %	94,9 %	96,3 %
	Nats a la resta de l'Estat	70,2 %	52,8 %	0,0 %	21,6 %	30,1 %
	Nats a Hispanoamèrica	74,8 %	49,5 %	0,0 %	4,8 %	22,9 %
	Nats a la resta del món	49,0 %	30,1 %	5,1 %	6,2 %	20,0 %
	Total	88,3 %	81,3 %	68,2 %	72,4 %	77,0 %
Ponent	Nats als territoris de llengua catalana	99,5 %	97,3 %	77,0 %	88,1 %	88,6 %
	Nats a la resta de l'Estat	75,8 %	64,1 %	14,3 %	34,6 %	42,2 %
	Nats a Hispanoamèrica	60,0 %	35,5 %	3,5 %	7,2 %	22,5 %
	Nats a la resta del món	45,6 %	24,3 %	0,0 %	5,9 %	14,1 %
	Total	84,7 %	76,9 %	51,6 %	62,5 %	66,0 %
Comarques centrals	Nats als territoris de llengua catalana	99,0 %	97,8 %	74,4 %	86,1 %	84,7 %
	Nats a la resta de l'Estat	67,3 %	48,6 %	1,3 %	12,0 %	20,4 %
	Nats a Hispanoamèrica	60,3 %	34,5 %	0,0 %	3,7 %	20,0 %
	Nats a la resta del món	65,6 %	32,3 %	0,0 %	12,2 %	17,9 %
	Total	89,8 %	82,3 %	54,3 %	65,4 %	66,9 %
Alt Pirineu i Aran	Nats als territoris de llengua catalana	99,8 %	97,2 %	75,5 %	83,3 %	85,3 %
	Nats a la resta de l'Estat	73,0 %	52,5 %	6,7 %	22,2 %	29,8 %
	Nats a Hispanoamèrica	64,7 %	31,9 %	0,0 %	2,6 %	7,3 %
	Nats a la resta del món	62,0 %	44,4 %	0,8 %	10,7 %	22,6 %
	Total	90,3 %	81,7 %	54,1 %	62,8 %	66,5 %

Àmbit territorial	Lloc de naixement	El sap parlar (dicotòmic)	El sap parlar (força+ perfectament)	Llengua inicial	Llengua d'identificació	Llengua habitual
Penedès	Nats als territoris de llengua catalana	97,0 %	91,4 %	54,3 %	65,6 %	63,1 %
	Nats a la resta de l'Estat	65,9 %	53,9 %	1,9 %	15,8 %	19,2 %
	Nats a Hispanoamèrica	57,8 %	31,8 %	2,1 %	2,3 %	6,5 %
	Nats a la resta del món	52,7 %	23,1 %	2,2 %	8,6 %	4,4 %
	Total	85,2 %	75,0 %	37,1 %	47,7 %	46,6 %
Total	Nats als territoris de llengua catalana	98,0 %	92,4 %	55,9 %	66,7 %	64,7 %
	Nats a la resta de l'Estat	59,4 %	39,5 %	2,8 %	11,2 %	14,9 %
	Nats a Hispanoamèrica	52,8 %	31,6 %	1,1 %	3,4 %	7,3 %
	Nats a la resta del món	49,3 %	24,4 %	1,7 %	5,2 %	10,3 %
	Total	81,1 %	69,3 %	34,7 %	43,6 %	44,0 %

Font: elaboració pròpia a partir d'EULP18.

3.2. La minorització del català i les polítiques de normalització

En l'actualitat no tan sols és possible viure als territoris de parla catalana sense parlar o saber parlar català, sinó que aquesta és la situació majoritària entre les persones que hi han arribat en edat adulta, com permeten comprovar les dades sobre coneixement avançat i ús habitual del català recollides a la Taula 2. Això és per efecte de la minorització que històricament ha experimentat el català, en un procés que persisteix en l'actualitat i que afecta diversos aspectes de manera interconnectada:

- *Règim legal i burocràtic.* El règim constitucional i estatutari vigent estableix el castellà com a llengua obligatòria i el català com a llengua opcional: segons la legislació, saber el castellà és un deure i saber el català és només un dret. El castellà tendeix a ser la llengua en què l'Administració es relaciona amb la població nouvinguda i la que és realment valorada en els processos de nacionalització (Flors-Mas 2021b).
- *Model econòmic.* En l'àmbit empresarial i socioeconòmic sovint es parteix del mercat estatal o global com a marc de referència. Això té conseqüències en la llengua en què s'ofereixen els productes i serveis, des de l'etiquetatge fins a l'atenció al públic, que sovint no són en català. En paral·lel, un model econòmic basat en la importació de mà d'obra poc qualificada, sovint per fer feines precàries i estacionals, estimula la segregació social i augmenta les desigualtats. En conseqüència, no mena a la integració social i lingüística dels nouvinguts (Vila 2019).
- *Dinàmiques demogràfiques.* Segons dades del padró municipal d'habitants per al 2020, un 36,4 % de la població catalana actual és nascuda fora de Catalunya: un 16 % a la resta de l'Estat i més d'un 20 % a l'estranger.⁴ La població nouvinguda rarament és catalanoparlant en el moment en què s'estableix a Catalunya, mentre que tots els catalanoparlants de Catalunya són bilingües en castellà. En conseqüència, se

4 Vegeu <https://www.idescat.cat/pub/?id=pmh> (última consulta: 22/02/2022).

sol activar la norma de convergència al castellà per part dels catalanoparlants. Així, encara que una part dels nouvinguts aprenguin català un cop establerts a Catalunya, la inèrcia i els hàbits adquirits per la població catalanoparlant amb la bilingüïtzació social del segle xx (Vila i Galindo 2012, Galindo et al. 2021) no afavoreixen l'ús del català i consoliden el castellà com a llengua franca entre parlants de diferents llengües. Aquesta tendència a l'ús del castellà en interaccions intergrupals se sol veure accentuada en el cas que algun tret de l'aparença dels interlocutors, com el nom, el fenotip o algun aspecte de la vestimenta, actuïn com a indicatiu d'un origen “forà” (Pujolar 2010). Aquest procés, que Pujolar anomena d'*interposició* del castellà, comporta un risc de racialització de les tries lingüístiques i pot, fins i tot, ser percebut com una forma de “microagressió racista” pels parlants que ja hi són competents (Corona i Block 2020).

- *Mercat cultural i audiovisual*. El desequilibri en la mida del mercat en català i en castellà i en les estructures politicoeconòmiques que fomenten una i altra llengua comporta que l'oferta de productes culturals i mediàtics estigui també descompensada. Aquest fet, com és previsible, afecta els hàbits de consum de l'audiència. A això s'hi ha de sumar la desarticulació de l'espai comunicatiu català (Gifreu 2014).
- *Marcos ideològics hegemònics*. Les ideologies de l'estat nació i de la globalització, concretades sovint en nacionalisme banal (Billig 2006) i cosmopolitisme banal (Beck 2002, Jaworski 2015), fomenten la idea “un estat, una llengua” i estableixen jerarquies entre llengües estatals i no estatals. Bona part dels nouvinguts internacionals arriben amb la idea que “venen a Espanya” i que a Espanya s'hi parla castellà. Impulsar polítiques lingüístiques que fomentin la llengua —un fet pràcticament imperceptible o sovint considerat “normal” o “natural”, i en qualsevol cas legítim, per a les llengües d'estat—, per a llengües minoritzades es pot percebre, des d'alguns sectors, com una “imposició” o com una manera de potenciar-les “artificialment” (Morales-Gálvez i Pérez-Lozano 2019). De la mateixa manera, se sol atribuir més càrrega política a les llengües minoritzades que a les estatals.

Els efectes d'aquests processos es combinen amb els de les polítiques de normalització lingüística impulsades a Catalunya des dels inicis dels anys vuitanta. Aquestes polítiques estan orientades a universalitzar el coneixement del català entre la població catalana i a fomentar-ne l'ús en diferents àmbits —reptes, tots dos, assolits parcialment. L'extensió del coneixement s'impulsa a través del model de conjunció al català en el sistema educatiu (Vila 2020) i en els centres d'ensenyament de català per a adults, entre els quals destaca el CPNL (Conesa i Ibarz 2015). Conèixer el català és necessari per accedir a un bon nombre de llocs de treball i, en general, per participar en igualtat de condicions en la vida pública. No obstant, per bé que el català continua sent una llengua d'ús social entre una part significativa de la població, en els últims anys ha perdut pes en una sèrie d'àmbits en què era hegemònic o, si més no, tenia una presència destacada: institucions pròpies, sistema sanitari, CCMA i universitats o comerços, entre d'altres. Tots aquests factors, combinats, tenen com a conseqüència que una part de la població nouvinguda assisteix a cursos de català però pràcticament no l'utilitza fora de l'aula.

4__ Factors individuals en l'adopció del català

4.1. Coneixement lingüístic

A la secció 3.1 s'han mostrat les dades quantitatives sobre l'habilitat de saber parlar català en el conjunt de Catalunya, per territoris i per lloc de naixement. En la present secció s'ofereix una perspectiva qualitativa sobre la qüestió. Com és sabut, conèixer la llengua catalana és una condició necessària però no suficient per adoptar-la en el dia a dia. De la mateixa manera que el model escolar de conjunció al català proporciona la base per al procés d'adopció del català entre els no catalanoparlants inicials escolaritzats a Catalunya (Bretxa i Parera 2012), el CPNL i les altres institucions dedicades a l'ensenyament de català a adults proporcionen la base perquè l'aprenent passi dels nivells bàsics als intermedis i avançats, i l'acabi utilitzant en situacions quotidianes si les circumstàncies ho afavoreixen.

L'ensenyament de català al CPNL es fa a través de mètodes comunicatius i sovint es basa en l'ensenyament per tasques (Martín Peris 2001a, 2001b), tal com emfatitzen els professors entrevistats per a la present recerca. L'ensenyament per tasques està orientat a aconseguir que els aprenents “puguin fer” activitats quotidianes en català, tal com preveu el Marc Europeu Comú de Referència (MECR) per a les llengües.⁵ Tanmateix, una proporció elevada dels aprenents no arriba a poder fer bona part de les activitats quotidianes en català, perquè no passa dels nivells més bàsics i perquè té poques ocasions per practicar la llengua fora de l'aula. En el cas dels alumnes que es mouen en xarxes de socialització no catalanoparlants, el professor de català és sovint l'únic referent catalanoparlant i l'únic motor per a l'aprenentatge, una situació similar —si no més desfavorable per a l'adopció de la llengua— a la que descriuen Bretxa i Parera (2012) per a estudiants de secundària d'entorns poc catalanoparlants.

5 Vegeu https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/informacio_i_difusio/publicacions_en_linia/classific_temes/temes_materials_didactics/marc_europeu_de_referencia_per_a_les_llengües (última consulta: 22/02/2022).

És obvi que la tasca del professor, per si sola i per molt bona que sigui, no és suficient perquè els aprenents puguin acabar fent un ús habitual i autònom del català. Practicar la llengua en entorns informals és fonamental per consolidar i ampliar els coneixements lingüístics, especialment en registres orals i col·loquials. Fomentar l'acompanyament als aprenents perquè tinguin accés a entorns en què puguin practicar el català fora de l'aula hauria de ser una prioritat del CPNL. Programes de dinamització com el Voluntariat per la Llengua són una bona eina per estimular aquest procés. A les seccions sobre resultats i propostes aprofundim en la manera com s'hauria de concretar aquest acompanyament.

4.2. Motivació

La motivació per aconseguir un determinat objectiu marca els comportaments humans, explica el fet d'escollir dur a terme una determinada acció, de persistir-hi i d'invertir-hi esforç (Dörnyei 2018a). Conèixer què motiva els aprenents a inscriure's a un curs del CPNL és rellevant per mirar d'ajustar, en la mesura que sigui possible, els objectius de la institució —estendre el coneixement i l'ús del català— i la diversitat d'interessos dels aprenents —que poden anar des de la voluntat d'esdevenir catalanoparlants habituals fins a, únicament, obtenir el certificat d'assistència al curs. Com es veurà al llarg d'aquest informe, la manca de coincidència entre els objectius del CPNL i els d'una part dels aprenents dificulta que la institució pugui desenvolupar adequadament les seves funcions.

Les motivacions per seguir un curs de català poden ser intrínseques i integratives, és a dir, sorgides del mateix aprenent per l'interès en el català, ja sigui pel plaer d'aprendre'l, perquè considera que és important parlar la llengua del lloc on viu o per voluntat d'integrar-se en entorns catalanoparlants, entre altres motius. Les motivacions intrínseques inclouen les ideològiques, per identificació amb la catalanitat o bé amb les llengües minoritzades (vegeu, en aquest sentit, Cortès-Colomé et al. 2016; Badosa 2020), tot i que sembla que aquest aspecte podria tenir menys pes en l'adopció del català que en l'adopció d'altres llengües minoritzades com el gallec (Ramallo 2020), el basc o l'irlandès (Puigdevall et al. 2018).⁶ Les motivacions extrínseques i instrumentals, per altra banda, van orientades principalment a l'obtenció d'un certificat acreditatiu per a finalitats burocràtiques o laborals. Motivacions intrínseques i extrínseques no són, ni de bon tros, excloents entre si —algú pot voler aprendre català perquè vol integrar-se al lloc on viu i, a més, trobar una feina en què es requereix aquesta llengua—, però la distinció en aquest cas és pertinent per abordar el fet que alguns aprenents només tenen motivacions extrínseques per seguir el curs. Això, com és previsible, té efectes en el procés d'aprenentatge del català i, sobretot, en l'adopció d'aquesta llengua.

6 La major vitalitat i valor social del català, juntament amb les altes taxes d'immigració que ha rebut històricament el territori, ho expliquen en bona mesura. Com apunta Ramallo, “muchos de los y las neohablantes de catalán en Cataluña son inmigrantes de primera o de segunda generación que ven en el aprendizaje y el uso del nuevo idioma una oportunidad económica que les facilite una integración laboral, social e identitaria” (2020: 242). En resum: els aprenents amb una motivació ideològica existeixen en el context català, però com que proporcionalment són una part menor dels nous parlants en comparació amb altres casos, podrien quedar més invisibilitzats.

L'altra cara de la moneda és el procés d'amotivació que poden experimentar alguns aprenents si perceben que no hi ha una connexió entre la seva acció (l'intent d'aprendre català) i les conseqüències d'aquesta acció (la possibilitat de fer-ne un ús autònom en diferents camps socials), vinculada amb la percepció que hi ha condicionants del context, fora del seu control, que ho impedeixen (Noels et al. 2000). En el cas dels aprenents del català, poden induir aquest estat d'amotivació, entre altres, la sensació que, tot i l'esforç per aprendre'l, els catalanoparlants se'ls continuen adreçant en castellà (com a resultat de la interposició), la percepció que el català és una llengua amb poca presència en els seus entorns laborals i de socialització, o la visió que el català no “fa per ells” o no els pertany (Pujolar 2020).

Aquest últim aspecte és rellevant, perquè, en efecte, l'autoconcepte dels parlants està estretament lligat amb la noció de motivació: com explica Dörnyei, per als aprenents una segona llengua “is more than a mere communication code that can be learned like other academic subjects; knowledge of a language is part of the individual's personal ‘core,’ is involved in most mental activities, and forms an important aspect of one's identity” (2018a: 2). Això té a veure amb la concepció d'un mateix, de qui es pot arribar a ser (*possible selves*) i de qui se serà en el futur (*future selves*) (Dörnyei 2018a, 2-3) i situa els aprenents en el marc de comunitats imaginades de pertinença que poden afectar la seva implicació i resultats en el procés d'aprenentatge: “To envision an imagined identity within the context of an imagined community can impact a learner's engagement with educational practices [as] it may compel learners to seek certain kinds of educational opportunities they might otherwise not seek” (Kanno i Norton 2003: 246). Així doncs, és important saber quins aprenents del CPNL s'imaginen a si mateixos com a possibles catalanoparlants en el futur, quins no, i per què. A partir d'aquest coneixement es pot intentar incidir en l'imaginari sobre un mateix.

La motivació de cadascun dels aprenents té efectes ben tangibles tant en les dinàmiques de la institució com en el desenvolupament de les sessions un cop a l'aula: “An aspect of classroom motivation that is often overlooked by scholars is that this phenomenon is influenced by the characteristics of the social context and of the learner group in particular. When a teacher faces a motivationally challenging classroom situation—for example, general lethargy or lack of interest—it may not be enough to cater for the individual learners' motivational needs as part of the troubleshooting efforts, because the learner group as a whole can have such a powerful influence over its members that it often overrides their personal preferences and commitment” (Dörnyei 2018a: 2).

En aquest sentit, la implicació i el compromís dels aprenents en el seu propi procés d'aprenentatge planteja una sèrie de reptes per al CPNL com a institució. Sobre la base de Dörnyei 2018b, distingim sis facetes de la implicació (*engagement*) en aquest procés d'aprenentatge:

- Implicació amb el context del CPNL: conèixer les normes del grup-classe —que cal consensuar i fer explícites—, respectar-les, sentir-se integrat en l'ambient, desenvolupar confiança en les pròpies capacitats acadèmiques, activar el sentiment de pertinença a la comunitat d'aprenentatge.

- Implicació amb el català: generar visions de futur motivadores per a l'aprenentatge del català, transmetre la necessitat d'aprendre català, demostrar que s'usa fora de l'aula —és a dir, que el català és més que les classes de català—, desenvolupar la identitat de la persona com a aprenent de català i, sobretot, com a futur catalanoparlant, amb els avantatges i reptes que això pot comportar.
- Implicació amb el programa del curs i els materials: desenvolupar curiositat i interès, fer coincidir el programa del curs amb els interessos dels alumnes perquè sigui rellevant, desenvolupar creences positives sobre les capacitats d'un mateix, reduir l'ansietat i fomentar emocions positives.
- Implicació amb les tasques d'aprenentatge: adoptar mètodes d'ensenyament basats en tasques i en projectes, establir objectius i reptes, avaluar els progressos individuals —en funció del propi punt de partida, no en comparació amb la resta del grup—, aprofitar els recursos digitals, fomentar l'autonomia de l'aprenent, ensenyar-li tècniques per afavorir la concentració.
- Implicació amb els companys: promoure la cohesió del grup i l'acceptació de tots els membres, facilitar encontres interpersonals significatius.
- Implicació amb el professor: establir una bona relació i compenetració, mostrar bones expectatives sobre la capacitat de progressió de l'aprenent, exercir un lideratge transformador, desenvolupar habilitats en resolució de conflictes, desenvolupar competències socioemocionals.

4.3. Xarxes de socialització

Formar part de xarxes de socialització catalanoparlants comprèn una doble dimensió pel que fa a la relació amb el català: per una banda, garanteix l'accés a la llengua i la possibilitat de posar en pràctica els coneixements adquirits i, per l'altra, estimula la creació de vincles personals i la consegüent familiarització amb imaginaris i referents socioculturals vinculats amb la catalanitat. Dit d'una altra manera, com més interlocutors amb qui parlar català tingui l'aprenent en els espais que freqüenta, més possibilitats de practicar la llengua, millorar-ne el coneixement i percebre-la com un recurs útil en termes socials i econòmics.

Com és ben sabut, les llengües tenen, més enllà de la funció comunicativa, una funció identificadora (Lamuela 2004). Parlar català es pot interpretar com una mostra de la voluntat d'esdevenir “un membre més” d'un grup que funciona predominantment en aquesta llengua (Puigdevall et. al 2018). La identificació amb entorns socials i amb comunitats reals o imaginades als quals l'aprenent aspira a integrar-se està connectada amb la pròpia concepció sobre qui és o no és cadascú, i qui vol o no vol ser, en l'actualitat i també en el futur (Kanno i Norton 2003, Pavlenko 2005, Jenkins 2014, Woolard 2016). Alhora, també es vincula amb el rol que ocupa el català en la pròpia trajectòria i projecte de vida —és a dir, amb el fet de pensar que el català és una llengua per al tipus de persona que un mateix es considera, o

pensar, per contra, que no ho és. En aquest sentit, Sorolla i Flors-Mas (2020) fan notar que, en el cas dels joves, la llengua d'identificació té més pes que la llengua inicial com a factor explicatiu de l'ús del català. Destaquen que “el desenvolupament d'una certa vinculació afectiva amb la llengua catalana sembla un requisit important perquè se'n consoliden usos extensius entre els *millennials* catalans” (2020: 65). Els autors fan èmfasi en el caràcter “electiu” de la identificació lingüística. Cal tenir en compte, tanmateix, que en el cas dels nouvinguts adults els condicionants estructurals tenen un paper important a l'hora de definir les xarxes de socialització: com més recursos materials i simbòlics de partida, més possibilitats de triar un entorn social. Això condiona la manera en què aquests parlants es posicionen respecte a les dinàmiques socials i sociolingüístiques de Catalunya (Massaguer Comes 2022). Hi aprofundim a l'apartat 7, sobre perfils d'aprenents del CPNL.

Així doncs, la intensitat de presència del català en els espais en què es mou l'aprenent —és a dir, la densitat lingüística— és un factor rellevant que n'impulsa o en dificulta l'adopció (Vila i Galindo 2009, Pujolar et al. 2010). Els autors que han establert i difós el concepte de densitat lingüística en l'àmbit català el solen aplicar a espais d'una certa extensió, com municipis o barris, i és en aquest sentit que hi hem fet referència en l'apartat 3.1. Cal tenir present, no obstant, que la intensitat de presència de català pot variar en els diversos entorns socials dintre d'una mateixa àrea geogràfica. Una bona part dels aprenents del CPNL, per exemple, adopten el català perquè és la llengua de la família política, de manera que aquest factor té més pes que la densitat lingüística del conjunt del municipi o l'àrea territorial en la qual viuen. Així doncs, concebre la densitat lingüística des d'una perspectiva *escalar* (Blommaert 2007) pot ajudar a entendre millor els processos que porten els aprenents de català a adoptar, o no adoptar, la llengua en el dia a dia. En el cas que ens ocupa distingim quatre escales en què es connecten densitat lingüística i xarxes de socialització:

- *Macro*. Fa referència a la gestió lingüística a escala supraestatal, estatal i subestatal. Inclou les lleis, reglaments i acords en matèria de política lingüística governamental. Cal tenir present que aquesta política lingüística té impacte en els usos, però també té limitacions. És imprescindible tenir en compte la naturalesa del medi social en què es desenvolupen aquestes polítiques, que pot variar segons l'àrea territorial i que inclou aspectes tan rellevants com les dinàmiques demogràfiques (Sorolla 2012). En el pla simbòlic, la llengua catalana ha funcionat històricament com a element vertebrador de la identitat nacional i cultural catalana i, en conseqüència, adoptar el català se sol interpretar com una mostra de voluntat de pertinença i arrelament a Catalunya.
- *Meso*. Fa referència a la gestió lingüística institucional en un sentit ampli, és a dir, a la política lingüística de les institucions públiques, les empreses, les associacions i, en general, les comunitats de pràctica, és a dir, qualsevol xarxa de persones dedicades a la mateixa activitat en un determinat entorn. Això inclou l'àmbit laboral, el d'estudis i el de les entitats dedicades a un interès comú. Per exemple, la política lingüística d'un club esportiu, que inclou la llengua en què fa la retolació, les comunicacions públiques, les rodes de premsa, etc.

- *Micro*. Fa referència a la gestió lingüística en les relacions interpersonals, és a dir, en les converses quotidianes. Per exemple, la interacció entre un metge i un pacient.
- *Individual*. Fa referència a la gestió lingüística de cada individu en un determinat context. Per exemple, decidir inscriure's a un curs de català o triar una llengua per adreçar-se a un interlocutor concret.

Les diferents escales estan interrelacionades i en alguns casos s'encavalquen. Per exemple, la política lingüística d'una empresa incideix en les tries lingüístiques dels treballadors, sobretot en els usos professionals, i en menor mesura en els usos interpersonals o privats (Marí 2012). De la mateixa manera, en una mateixa escala s'hi poden trobar diferents densitats de cada llengua en funció del context específic —continuant amb l'exemple empresarial: la política lingüística pot variar d'una empresa a una altra. En el pla informal, els usos lingüístics pivoten al voltant de les escales meso i micro, i és per això que alguns aprenents de català poden moure's en xarxes de socialització amb una alta densitat lingüística de català en municipis o barris en què aquesta densitat és baixa, i a la inversa: altres aprenents poden relacionar-se principalment amb persones de la pròpia comunitat lingüística en àrees geogràfiques en què la densitat lingüística de català és, en conjunt, alta.

5__ El CPNL: fomentar el català en un context canviant

Amb la finalitat de situar el lector en context, aquest apartat sintetitza alguns elements clau del funcionament del CPNL i reflecteix com s'ha anat adaptant a les condicions socials canviant des de la seva fundació, el 1988. L'apartat es clou amb una anàlisi sociodemogràfica i lingüística dels aprenents de català a partir de dades de l'EULP18, complementària de l'anàlisi qualitativa que centra el gruix de l'informe i que permet caracteritzar el públic potencial dels cursos del CPNL en el futur immediat.

5.1. Objecte, finalitats i línies de treball del CPNL

En els seus estatuts, renovats el 2018, als 30 anys de la seva fundació, el Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) es defineix com un “ens públic de caràcter associatiu” integrat, amb caràcter voluntari, per diferents òrgans de l'Administració pública: l'actual Secretaria de Política Lingüística, com a ens competent en la matèria dins de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Girona, i diferents ajuntaments i consells comarcals. El CPNL s'organitza en uns Serveis Centrals i una xarxa descentralitzada de Centres de Normalització Lingüística (CNL), amb diferents punts de servei adscrits. El 2019 en formaven part 22 CNL i 146 punts de servei (CPNL 2020: 8).

Els estatuts estableixen que la institució té com a finalitats estendre el coneixement del català a l'ensenyament no reglat, fomentar l'ús del català en tots els àmbits, i contribuir a la divulgació de la llengua catalana. A continuació, el text apunta diferents línies de treball per assolir aquests objectius:

1. Per a l'acompliment d'aquestes finalitats, el Consorci:
 - a. Organitza la formació de català, general i específica, de diferents nivells i modalitats amb l'objectiu de facilitar i millorar el coneixement i l'ús de la llengua.
 - b. Proporciona els primers coneixements de la llengua catalana i de l'entorn per facilitar l'acollida lingüística de les persones nouvingudes.
 - c. Afavoreix la creació d'espais per a l'ús de la llengua catalana i organitza activitats que interrelacionen la llengua amb la cultura i l'entorn.

- d. Presta serveis d'assessorament lingüístic orientats a facilitar l'autonomia lingüística.
- e. Desenvolupa programes d'actuació per tal de millorar la presència i la qualitat de la llengua en l'àmbit econòmic i professional.
- f. Estableix mecanismes de col·laboració amb entitats i institucions públiques i privades per a l'acompliment del seu objectiu.

Les línies de treball relacionades de manera més directa amb els objectius de la recerca que es presenta aquí són la *a)*, la *b)*, la *c)* i la *f)*.

5.2. De 1988 a 2021: canvis i reptes

Tant l'acció del CPNL com, en general, les polítiques lingüístiques a Catalunya s'emmarquen en un marc sociopolític i demogràfic canviant. Com ha sintetitzat recentment Flors-Mas (2021a), la primera etapa de la política lingüística a Catalunya, dins de la qual es produeix la fundació del CPNL, es va fixar com a objectiu estendre el coneixement del català al conjunt de la població, en un marc de bilingüisme asimètric (en què només els catalanoparlants inicials dominaven, de manera general, les dues llengües oficials, i en què la majoria de la població no estava alfabetitzada en català després d'anys de polítiques lingüicides per part del franquisme), i institucionalitzar-ne l'ús en els àmbits públics de competència de la Generalitat (administracions local i autonòmica, sistema educatiu i mitjans de comunicació públics), prenent com a punt de partida la Llei 7/1983, de normalització lingüística.⁷ En la segona etapa, que coincideix fonamentalment amb els anys noranta i els primers 2000, i amb l'aprovació de la Llei 1/1998, de política lingüística,⁸ el focus es va moure cap a l'extensió de l'ús del català en l'àmbit socioeconòmic. Les memòries del CPNL mostren, en aquest sentit, com en aquests anys es van desenvolupar instruments d'anàlisi com l'Indexplà (Garriga i Torrijos 2009) o l'Ofercat,⁹ fruit de la col·laboració entre la Direcció General de Política Lingüística i el CPNL, i es van intensificar les accions adreçades a la promoció de l'ús del català en l'àmbit empresarial i socioeconòmic.

A partir de l'any 2000, l'arribada d'importants contingents de nova immigració d'origens geogràfics i lingüístics heterogenis (vegeu el Gràfic 1) va canviar el focus de les polítiques lingüístiques cap a l'àmbit de l'acollida lingüística, tant de la població en edat escolar com dels immigrants adults (Pujolar 2010). El CPNL també s'ha vist afectat per aquest canvi i ha estat identificat com una institució clau d'aquestes polítiques —en concret, en la provisió de competències bàsiques en llengua catalana als immigrants que no disposen de coneixement

7 Vegeu https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?documentId=12299&action=fitxa&versionId=1250505&mode=single (última consulta: 22/02/2022).

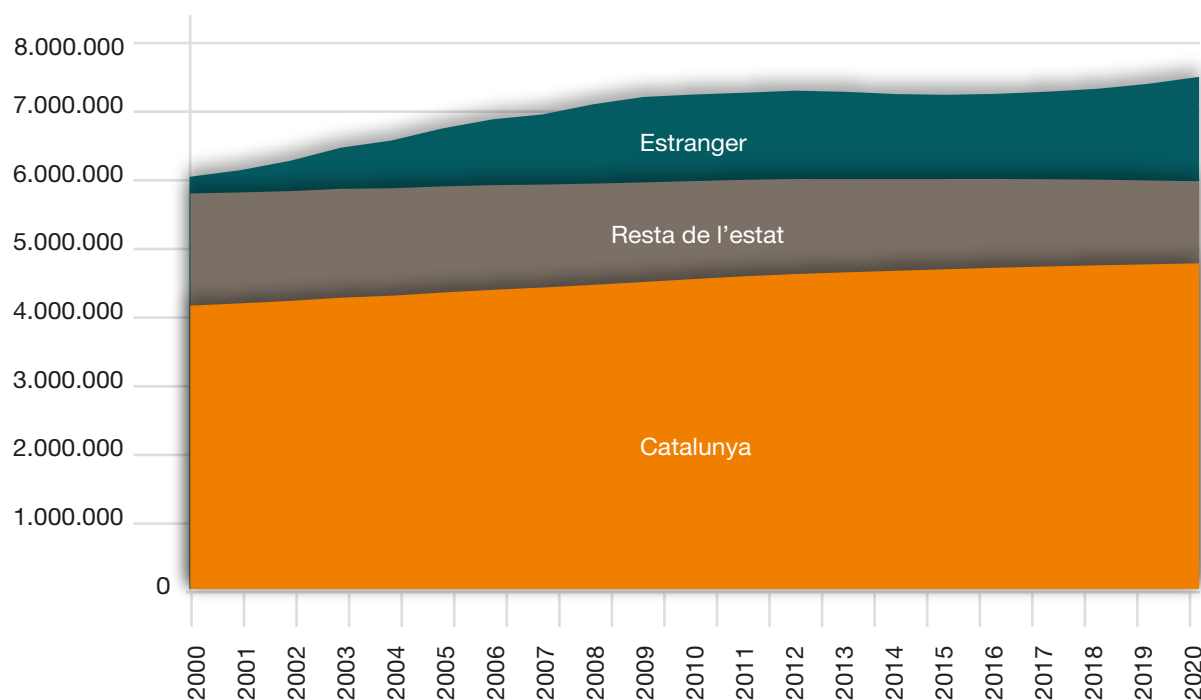
8 Vegeu https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=171269&language=ca_ES (última consulta: 22/02/2022).

9 Vegeu https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/dades_i_estudis/mon-socioeconomic/oferta/ofercat_1_descripcio/ (última consulta: 22/02/2022).

previ de la llengua, com a part del servei de primera acollida (Llei 10/2010, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya, article 9.2).¹⁰ Com hem vist, aquesta provisió ha estat incorporada als estatuts del CPNL com una de les seves línies de treball.

No es pot perdre de vista, però, que en aquest camp hi intervenen també una multitud d'agents del tercer sector i d'entitats privades sense ànim de lucre, en l'acció dels quals es poden detectar sovint contradiccions entre el mandat d'ús del català com a "llengua comuna" dels procediments d'acollida i un ús extensiu del castellà en la interacció entre treballadors/voluntaris i usuaris dels serveis, que posicionen els immigrants com a "parlants actius" del castellà i només com a "receptors passius" del català (Caglituncigil 2014; vegeu també Garrido 2010, Pujolar 2007). Existeix un risc, doncs, que la tasca i la missió del CPNL s'acabi concebut de manera isolada respecte a la resta d'organismes que participen en l'acollida de nous immigrants.

Gràfic 1. Població segons lloc de naixement. Catalunya, 2000-2020

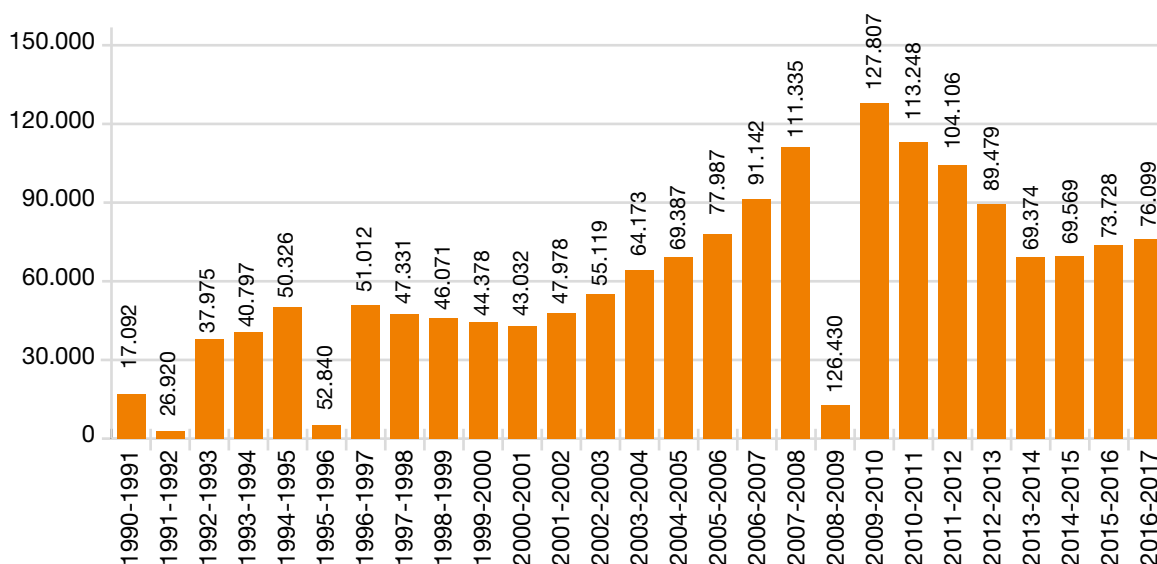
Font: elaboració pròpia a partir del padró municipal d'habitants

Els canvis esmentats han tingut un clar impacte en la composició de l'alumnat, el nombre d'inscripcions i el pes dels diferents tipus de cursos sobre el conjunt de l'oferta formativa del CPNL. També han forçat canvis en la metodologia d'ensenyament de la llengua i en el pes de les activitats de formació en relació amb les activitats de dinamització i assessorament

¹⁰ Vegeu <https://www.parlament.cat/document/nom/TL111.pdf> (última consulta: 22/02/2022).

lingüístic. Conesa i Ibarz (2015) han assenyalat, en aquest sentit, que en la dècada 2000-2010 el Consorci va acollir més de 500.000 matriculats en els cursos de nivells Inicial, Bàsic i Elemental, els més directament vinculats amb l'acollida d'immigrants adults. El Gràfic 2 també testimonia que, seguint els cicles demogràfics, en aquesta dècada es van accelerar les inscripcions als cursos del CPNL fins a arribar a un màxim històric en el curs 2009-2010, amb més de 127.000 matrícules. Després d'uns anys de caiguda de la matrícula, com a conseqüència de la desacceleració de l'arribada de nous immigrants arran de la crisi econòmica de 2008, el nombre d'inscripcions torna a créixer a partir del curs 2015/2016. I si a les dades del Gràfic 2 s'hi agreguen les corresponents a 2018 i 2019, que en les memòries del CPNL ja no es presenten per cursos sinó per anys naturals, el nombre d'inscripcions registrat des de l'inici de l'activitat del CPNL és de pràcticament 2 milions.

Gràfic 2. Evolució del nombre d'inscripcions als cursos de català del CPNL, cursos 1990-1991 a 2016-2017

Font: elaboració pròpia a partir de CPNL (2018: 12).

Per la seva banda, la Taula 3 indica que els cursos de nivells Inicial i Bàsic concentren un percentatge majoritari i creixent de les inscripcions en la segona dècada del segle XXI. Preses en conjunt, i tenint en compte que no es disposa de les dades d'inscripció desagregades per tipus de curs per als anys 2016 i 2017, les dades de la taula permeten deduir que en l'última dècada el nombre d'inscripcions als cursos d'aquests nivells deu depassar les 500.000 comptabilitzades per Conesa i Ibarz per al decenni 2000-2010. El fet que acreditar entre 45 i 90 hores d'assistència a cursos de català faciliti l'obtenció de l'informe d'arrelament i, consegüentment, del permís de residència,¹¹ impulsa la matrícula a aquests cursos i, alhora, generalitza

11 Regulats pel Reial decret 557/2011. Vegeu https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2011/04/30/pdfs/BOE-A-2011-7703-C.pdf (última consulta: 22/02/2022).

la presència a les aules dels CNL d'un perfil d'alumnat amb menys motivació intrínseca per a l'aprenentatge del català, amb les consegüents dificultats per al professorat.

Taula 3. Evolució del nombre d'inscripcions per tipologia de curs en la dècada 2010-2019

Any	Cursos inicial i bàsic		Resta de cursos		Total (n)
	n	%	n	%	
2010	73.903	60,4 %	48.468	39,6 %	122.371
2011	64.389	59,2 %	44.315	40,8 %	108.704
2012	60.902	61,9 %	37.427	38,1 %	98.329
2013	46.674	59,2 %	32.116	40,8 %	78.790
2014	38.415	56,9 %	29.050	43,1 %	67.465
2015	42.719	60,2 %	28.227	39,8 %	70.946
2016	—	—	—	—	74.610
2017	—	—	—	—	76.939
2018	52.429	65,3 %	27.838	34,7 %	80.267
2019	61.658	69,2 %	27.457	30,8 %	89.115

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries del CPNL¹²

Els canvis en la composició i el volum de l'alumnat generen nous reptes per a la institució. D'una banda, el d'afavorir la continuïtat dels estudiants entre nivells, des dels més bàsics fins als més avançats, que permeten assolir un major domini de la llengua i esdevenir-ne usuaris autònoms. Això hauria de permetre també compensar el desequilibri actual en l'oferta de cursos segons el nivell. Per altra banda, la reorientació cap a les polítiques d'acollida lingüística implica un èmfasi renovat en activitats que permetin establir una continuïtat entre l'aprenentatge a l'aula i l'ús del català en nous àmbits socials per part dels aprenents. Com assenyalen Conesa i Ibarz, arran del canvi en el perfil de l'alumnat ja "no es tractava només d'ensenyar català sinó també d'introduir l'alumnat en l'entorn", cosa que va afavorir, en la dècada 2000-2010, la generalització de "les activitats complementàries als cursos organitzades pels CNL (visites culturals, grups de teatre, tallers de cuina, etc.) fins a arribar al programa actual de Llengua, cultura i cohesió, que ha esdevingut un eix important d'activitat del CPNL" (2015: 75).

D'acord amb les dades de la memòria més recent, corresponent a 2020, entre aquestes activitats de facilitació del pas de l'aprenentatge a l'ús del català destaquen el Voluntariat per la Llengua, que ja ha format més de 150.000 parelles lingüístiques des del seu inici el 2003;¹³ les pràctiques lingüístiques¹⁴ que duen a terme els estudiants del curs Bàsic 3 en els més de 4.500 establiments col·laboradors; els clubs de lectura fàcil, o les diferents activitats de llengua

¹² Dades de nombre d'inscripcions per tipologia de curs no disponibles per als anys 2016 i 2017.

¹³ Vegeu <https://www.cpnl.cat/voluntariat-per-la-llengua/> (última consulta: 22/02/2022).

¹⁴ Vegeu <https://www.cpnl.cat/promocio-us/practiques-linguistiques/> (última consulta: 22/02/2022).

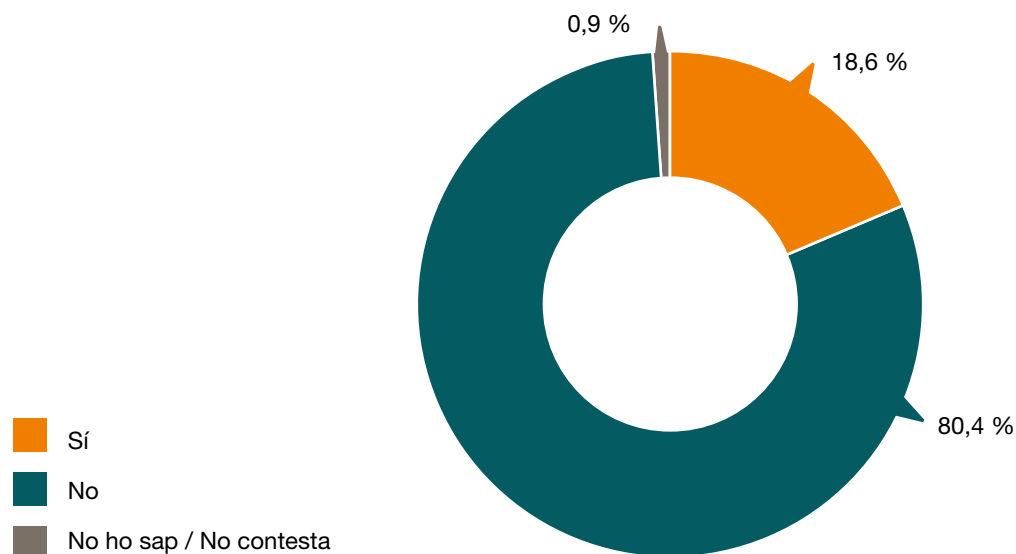
i cultura, complementàries de l'aprenentatge a l'aula. Aquest informe gira al voltant, precisament, de l'efectivitat d'aquestes activitats i d'altres en la facilitació de l'adopció i l'ús autònom del català, i sobre les vies per incrementar-ne l'impacte.

5.3. Un retrat dels aprenents de català en l'actualitat

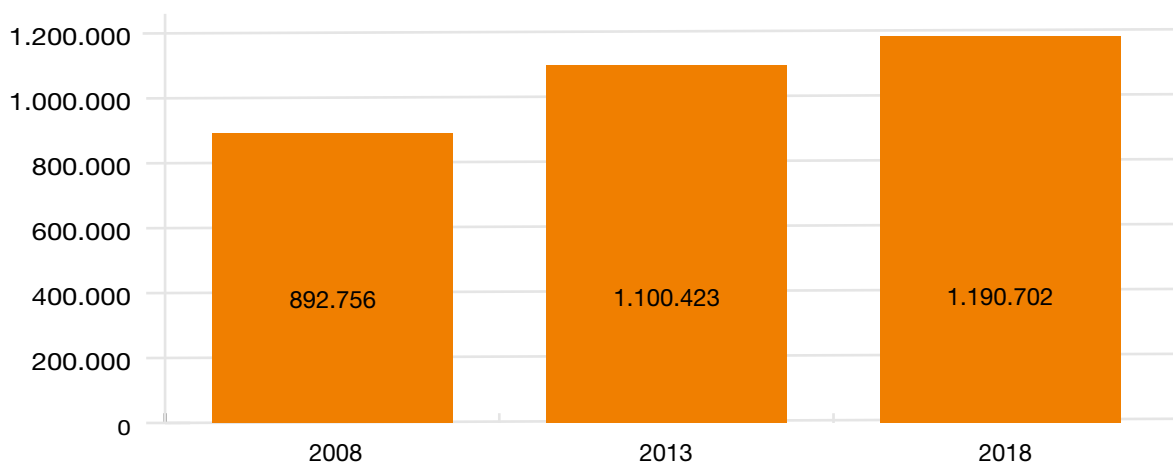
El qüestionari de les enquestes d'usos lingüístics de la població de Catalunya (EULP) conté dues preguntes que ens permeten fer una aproximació quantitativa a la realitat dels aprenents de català adults. La primera demana als enquestats si “Al marge de la formació reglada, vostè ha realitzat algun curs de català per a adults?”, i ens permet quantificar i caracteritzar la població que ja ha passat per algun curs. Entre aquests cursos, hi ocupen una posició central els oferts pel CPNL: com indica Fabà (2019: 99-100), a grans trets, les xifres absolutes de l'EULP en aquest punt coincideixen amb les dades d'inscrits als cursos del CPNL quan es tenen en compte les persones inscrites, i no el nombre total d'inscripcions registrades (ja que una persona pot inscriure's a més d'un curs en la seva trajectòria d'aprenentatge). La segona pregunta demana a la persona enquestada si “[e]staria interessa[da] a aprendre català o millorar-ne els coneixements”, i doncs, permet quantificar i caracteritzar el públic potencial dels cursos de català per a adults del CPNL i d'altres institucions.

Com mostra el Gràfic 3, el 2018 la gran majoria de la població —entre la qual s'hi compta un percentatge important de població que s'ha escolaritzat en català a Catalunya— declara que no ha fet cap curs de català per a adults (80,4 %). El percentatge de persones que sí que han passat per algun curs no és, però, negligible: representa un 18,6 % del total, equivalent a 1,2 milions de persones. Com s'aprecia en el Gràfic 3, i en clara sintonia amb la tendència observada en les inscripcions als cursos del CPNL (Gràfic 2), dependents dels cicles i la intensitat d'arribada de persones immigrades, l'increment registrat entre 2013 i 2018, de 90.000 persones, és inferior al registrat entre 2008 i 2013, de 200.000 persones.

Gràfic 3. Persones que han fet algun curs de català per a adults. Percentatges. 2018

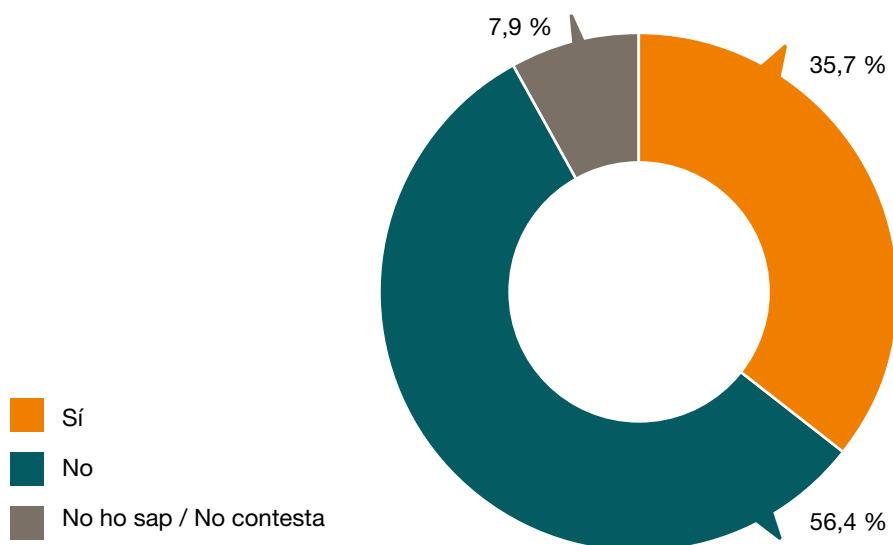

Gràfic 4. Persones que han fet algun curs de català per a adults. Nombres absoluts. 2008-2018

Pel que fa a les persones que estan interessades a aprendre català o a millorar-ne el coneixement, i doncs, al públic potencial dels cursos de català per a adults, representen un 35,7 % del total de la població de Catalunya, o el que és el mateix, 2,3 milions de persones (Gràfic 5).

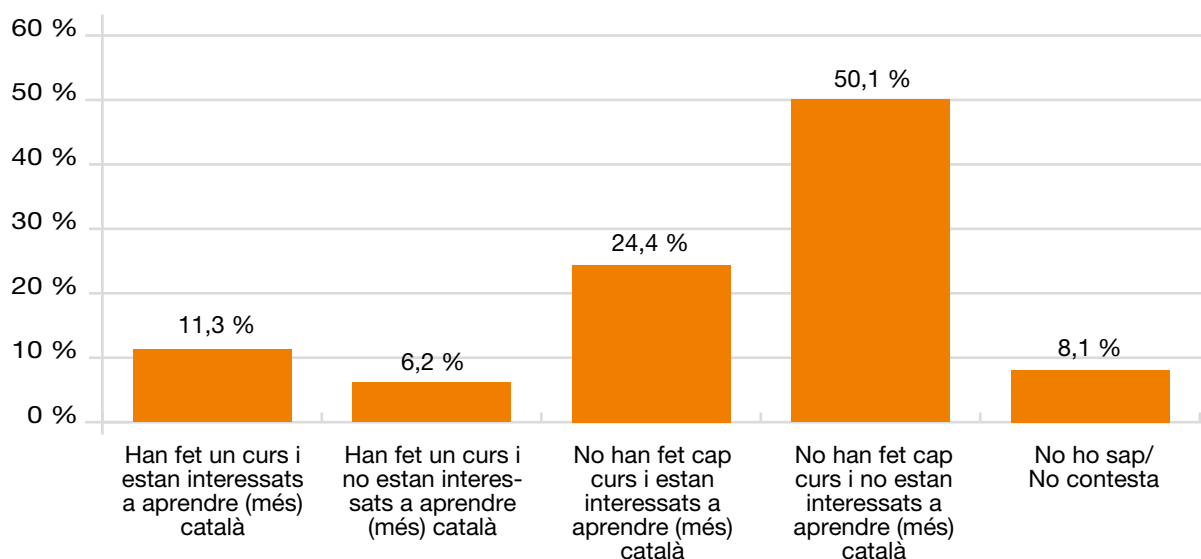
Gràfic 5. Persones que estan interessades a aprendre català o a millorar-ne el coneixement. Percentatges. 2018

Quan s'encreuen les dues variables i es projecten sobre el conjunt de la població de Catalunya el 2018, s'obté la representació del Gràfic 6, que indica que el grup majoritari entre la població de Catalunya és el de les persones que no han fet cap curs de català per adults i que, a més, no estan interessades a aprendre'n o a ampliar-ne coneixements. Aquest col·lectiu equival al 50,1 % de la població, 3,2 milions de persones en total. Per posar aquesta dada en context, cal tenir en compte que, segons dades de la mateixa enquesta, un 55,1 % de la població

considera que ja parla el català “perfectament” (69,5 % si hi sumem els que consideren que el saben parlar “força bé”),¹⁵ i un 34,9 % del total considera que també el sap escriure perfectament (53,9 % si hi sumem els que consideren que el saben escriure “força bé”). En segona posició destaquen les persones que no han fet cap curs de català per adults però que, a diferència dels primers, sí que estan interessades a aprendre català o a ampliar-ne coneixements. Són el 24,4 % del total, que representen 1,6 milions de persones. Els segueixen els qui volen continuar aprenent català o millorant-ne el coneixement a pesar que ja han dut a terme algun curs de català per a adults, que representen l'11,3 % del total (720.000 persones). El grup més reduït és el de persones que han fet un curs de català per a adults i que ja no mostren interès per ampliar-ne coneixements: representen un 6,2 % del total (395.000 persones).

Gràfic 6. Població segons assistència a un curs de català per a adults i interès a aprendre català o a millorar-ne el coneixement. Percentatges. 2018

Què és, però, el que caracteritza aquests diferents perfils? Quins trets sociodemogràfics i sociolingüístics afavoreixen o, per contra, limiten l'assistència a un curs de català per a adults, o la voluntat de millorar-ne el coneixement? Les dades incloses en la Taula 4 i la Taula 5 ens permeten aproximar-nos a aquesta realitat. En les taules, la trama blava assenyala registres per sobre de la mitjana per al tret considerat i la trama vermella registres per sota de la mitjana, amb la trama blanca indicant valors propers a la mitjana; la intensitat del blau o el vermell indica la intensitat de la diferència respecte a la mitjana. Destaquem, a continuació, els trets que singularitzen els integrants de cada grup en contrast amb la resta de grups i amb la població general. No s'ha d'entendre, però, que el fet de destacar una característica com a diferencial del grup implica necessàriament que aquest tret hi és majoritari. Per posar-ne un exemple: el grup de persones que han fet un curs de català per a adults i estan interessats

¹⁵ Aquesta informació s'obté de l'autoavaluació numèrica del coneixement del català per part dels enquestats mateixos. “Perfectament” equival a una autoavaluació de 9 o 10, i “força bé” a una autoavaluació de 7 o 8.

a ampliar-ne els coneixements es caracteritza per comptar amb una presència superior a la mitjana de nats a Hispanoamèrica o a la resta del món i inferior a la mitjana de nats als territoris de llengua catalana (TLC), però aquest últim grup hi continua sent el més nombrós.

Ens centrem, en primer lloc, en el públic potencial dels cursos del CPNL, és a dir, en els grups de persones que estan interessades a aprendre (més) català, hagin o no fet un curs de català per a adults amb anterioritat. El grup dels que ja han fet un curs de català i estan interessats a ampliar-ne el coneixement (11,3 % del total), estan caracteritzats per una presència superior a la mitjana de dones, de persones en edat laboral (30-64 anys), nascudes a Hispanoamèrica o a la resta del món i amb estudis universitaris. Ser home, menor de 30 o major de 65 anys, nascut als TLC i només amb estudis primaris són trets que, en canvi, no afavoreixen la inclusió en aquest grup. Des d'un punt de vista sociolingüístic, hi ha una presència superior a la mitjana de persones amb llengües inicials diferents del català i el castellà. En coherència amb la seva posició envers l'aprenentatge del català, hi estan més representades les persones que declaren coneixements reduïts o mitjans del català (entre "poc" i "força") que les persones que en declaren un coneixement nul ("gens ni mica") o molt alt ("perfectament"), tant en la dimensió oral com en l'escripta. Pel que fa, finalment, als seus usos i actituds lingüístiques, compten amb una presència superior a la mitjana de persones que actualment fan un ús del català minoritari o paritari amb el d'altres llengües, i de persones que en el futur voldrien parlar tant o més català que altres llengües. En canvi, parlar només català o més català que altres llengües en l'actualitat i no voler parlar gens de català en el futur no afavoreix la inclusió en aquest grup.

Tractem, en segon lloc, el grup de persones que encara no han fet un curs de català per a adults però estan interessades a aprendre (més) català, una mica més nombrós que el primer (24,4 % del total). En aquest cas, hi ha una presència similar a la mitjana d'homes i dones i el perfil d'edat és més jove que el del grup anterior, amb una presència superior a la mitjana de persones d'entre 15 i 44 anys. També registra una presència més destacada de persones nascudes a Hispanoamèrica i a la resta del món, tot i que de manera menys marcada que en l'anterior grup, i de persones amb estudis secundaris. Des del punt de vista sociolingüístic s'hi torna a registrar una presència destacada de persones amb llengües inicials diferents del català i el castellà, tot i que la distribució de la població per llengües inicials s'acosta més a la mitjana que no en l'anterior grup. Quant al coneixement del català, de nou de manera força coherent amb la posició envers l'aprenentatge de la llengua, hi ha una presència superior a la mitjana de persones que declaren un coneixement baix i sobretot nul del català, tant en la dimensió oral com escrita, i per una presència inferior a la mitjana de persones que el saben parlar o escriure perfectament. Per últim, en el camp dels usos i les actituds lingüístiques es registra una presència superior a la mitjana dels que no parlen mai català en l'actualitat i dels que en el futur en volen fer un ús minoritari i (en menor mesura) dels que en volen fer un ús predominant però no exclusiu, i inferior a la mitjana dels qui en volen fer un ús exclusiu o nul.

Taula 4. Caracterització sociodemogràfica de la població segons l'assistència a un curs de català per a adults i l'interès a aprendre català o a millorar-ne el coneixement. Percentatges. 2018

Variable	Categories de resposta	Grups				Total
		Han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	Han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	No han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	No han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	
Sexe	Home	35,3 %	34,5 %	49,7 %	52,4 %	48,5 %
	Dona	64,7 %	65,5 %	50,3 %	47,6 %	51,5 %
Edat	De 15 a 29 anys	7,4 %	5,4 %	20,5 %	21,1 %	18,3 %
	de 30 a 44 anys	32,1 %	17,2 %	32,6 %	24,0 %	26,5 %
	de 45 a 64 anys	45,4 %	50,8 %	33,3 %	26,7 %	32,8 %
	de 65 anys i més	15,2 %	26,5 %	13,7 %	28,2 %	22,4 %
Lloc de naixement	Nats als TLC	39,2 %	57,0 %	55,2 %	69,1 %	60,7 %
	Nats a la resta de l'Estat	18,7 %	24,3 %	13,0 %	20,7 %	19,0 %
	Nats a Hispanoamèrica	20,7 %	9,9 %	15,1 %	4,5 %	9,4 %
	Nats a la resta del món	21,4 %	8,8 %	16,7 %	5,8 %	10,9 %
Nivell d'estudis	Sense estudis	2,6 %	0,8 %	2,7 %	6,3 %	4,6 %
	Estudis primaris	20,9 %	23,5 %	22,5 %	30,6 %	26,6 %
	Estudis secundaris	39,8 %	35,8 %	48,9 %	40,3 %	42,1 %
	Estudis universitaris	36,1 %	39,8 %	25,4 %	22,4 %	25,7 %

Taula 5. Caracterització sociolingüística de la població segons l'assistència a un curs de català per a adults i l'interès a aprendre català o a millorar-ne el coneixement. Percentatges. 2018

Variable	Categories de resposta	Grups				Total
		Han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	Han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	No han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	No han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	
Llengua inicial	Català	23,1 %	35,3 %	27,9 %	35,7 %	31,9 %
	Català i una altra llengua igual	2,4 %	3,0 %	2,3 %	3,4 %	3,0 %
	Castellà	51,8 %	50,4 %	52,0 %	54,5 %	53,5 %
	Altres llengües i altres combinacions	22,8 %	11,2 %	17,7 %	6,4 %	11,7 %
Sap parlar català	Gens ni mica	10,6 %	11,7 %	20,3 %	13,4 %	15,1 %
	Poc	12,5 %	5,6 %	8,5 %	4,2 %	6,5 %
	Regular	16,5 %	10,1 %	10,1 %	6,6 %	8,9 %
	Força	18,5 %	16,6 %	15,2 %	13,2 %	14,4 %
	Perfectament	41,9 %	56,0 %	45,9 %	62,6 %	55,1 %

Variable	Categories de resposta	Grups				Total
		Han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	Han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	No han fet un curs i estan interessats a aprendre (més) català	No han fet un curs i no estan interessats a aprendre (més) català	
Sap escriure català	Gens ni mica	21,9 %	20,0 %	29,8 %	26,3 %	26,4 %
	Poc	11,1 %	6,9 %	8,5 %	5,5 %	7,2 %
	Regular	18,6 %	13,9 %	13,4 %	10,8 %	12,5 %
	Força	22,4 %	22,2 %	19,2 %	17,6 %	19,0 %
	Perfectament	26,0 %	37,1 %	29,1 %	39,8 %	34,9 %
Ús actual del català ¹⁶	Només català	3,6 %	6,3 %	2,6 %	5,5 %	4,5 %
	Més català que altres llengües	28,4 %	35,8 %	29,3 %	32,6 %	30,9 %
	Igual català que altres llengües	23,9 %	18,5 %	22,4 %	23,6 %	23,1 %
	Menys català que altres llengües	17,7 %	15,2 %	12,2 %	13,1 %	13,6 %
	Gens de català	26,4 %	24,1 %	33,6 %	25,2 %	27,8 %
Ús desitjat en el futur del català	Només català	13,2 %	15,3 %	11,9 %	12,6 %	12,5 %
	Més català que altres llengües	19,6 %	15,6 %	18,4 %	15,9 %	17,0 %
	Igual català que altres llengües	45,2 %	42,6 %	42,5 %	39,2 %	40,5 %
	Menys català que altres llengües	15,3 %	13,5 %	17,3 %	14,4 %	15,3 %
	Gens de català	3,8 %	10,1 %	6,3 %	13,6 %	10,1 %

Tractem, per acabar, els grups que no volen aprendre (més) català, i que, en conseqüència, són menys proclius a inscriure's a un curs de català per a adults en el futur. En primer lloc hi tenim el grup més reduït de tots, el de persones que sí que han fet algun curs de català per a adults però ja no estan interessats a millorar-ne els coneixements (6,2 % del total). De manera similar a l'altre grup de persones que han fet un curs de català, en aquest grup hi tornem a trobar un predomini clar de les dones (cosa que fa patent la feminització de l'assistència a cursos de català per a adults), i una presència superior a la mitjana de persones amb estudis universitaris. A diferència del primer grup, però, en aquest perfil hi trobem una presència superior a la mitjana de persones de més de 45 anys: la (proximitat de la) jubilació sembla, en aquest sentit, un factor que desincentiva l'interès per ampliar els coneixements de català.

16 Aquesta dada s'obté a partir de l'índex d'ús parlat del català (IUP10), una variable sintètica de l'ús del català en 10 àmbits socials, recodificat en cinc categories, de manera que "només català" equival a un IUP10 d'1, "més català que altres llengües" a un IUP10 d'entre 0,66 i 0,99, "igual català que altres llengües" a un IUP10 d'entre 0,33 i 0,65, "menys català que altres llengües" a un IUP10 d'entre 0,01 i 0,32, i "gens de català" a un IUP10 de 0. Sobre la definició d'aquesta variable, vegeu Sorolla i Vila (2018b).

A diferència dels grups de persones amb interès per aprendre'n més, en aquest perfil hi ha una presència inferior a la mitjana de nats a l'estranger i una presència superior a la mitjana de nats a la resta de l'Estat. Per últim, cal dir que el poc interès a millorar els coneixements de català no s'ha d'entendre necessàriament com el reflex d'una posició refractària envers la llengua, sinó més aviat al contrari: aquests grups compten amb una presència superior a la mitjana de catalanoparlants inicials i de parlants amb coneixements avançats de la llengua, que en l'actualitat parlen només o sobretot català i que en el futur volen parlar només català.

Tractem, finalment, el grup més distanciat respecte a l'aprenentatge de català per a adults: els que no han fet cap curs de català per a adults i no estan interessats a aprendre (més) català, que representen la meitat de la població major de 15 anys (50,1 % del total). En aquest perfil, força heterogeni, hi trobem una presència lleugerament superior d'homes i una presència més destacada dels dos grups d'edat més distants: els més joves, menors de 30 anys, i els majors de 65. L'aprenentatge del català a través del sistema educatiu i el poc interès per continuar-se capitalitzant lingüísticament després de la jubilació poden explicar aquesta tendència. Aquest grup també és l'únic que es caracteritza per una presència superior a la mitjana de nats als TLC i de persones sense estudis o només amb estudis primaris. La falta de capital educatiu sembla, doncs, un indicador del desinterès o la manca d'oportunitats per a aprendre català. En coherència amb la presència superior a la mitjana de nats als TLC, en aquest grup hi trobem una presència superior a la mitjana de parlants inicials del català, del català i una altra llengua, i també del castellà, i una presència superior a la mitjana de persones que consideren que parlen i escriuen el català perfectament, cosa que explica la manca d'interès a incrementar-ne el coneixement. Pel que fa als usos lingüístics, hi trobem una distribució força similar a la mitjana, tot i que amb una presència lleugerament superior a la mitjana dels que fan un ús paritari, predominant o exclusiu del català. Una mostra que ens trobem davant d'un grup amb un perfil sociolingüístic força diversificat la trobem en l'ús lingüístic desitjat en el futur, amb una presència superior a la mitjana dels que no volen parlar gens de català en el futur.

En resum, en els dos primers grups, formats per persones interessades a millorar el seu coneixement del català, hi trobem els perfils d'aprenents que, com veurem tot seguit, s'han identificat també en l'anàlisi qualitativa de les entrevistes amb el professorat, i que el 2018 representaven més d'un de cada tres majors de 15 anys a Catalunya. Entre els qui encara no han fet cap curs de català per a adults, hi trobem un perfil d'aprenent amb un coneixement molt limitat del català i que en un primer estadi vol avançar cap a un coneixement bàsic de la llengua, per poder transformar el seu ús, nul en l'actualitat, en un ús minoritari de la llengua, en els àmbits que ho requereixin. Per la seva banda, entre els qui ja han fet algun curs de català per a adults hi trobem un perfil de persones que no parteixen de zero però que volen avançar cap a estadis més elevats de coneixement de la llengua, que en l'actualitat se situen a cavall d'un ús minoritari i reactiu del català —limitat a àmbits i situacions propícies— i d'un ús autònom i més destacat de la llengua, i que volen avançar en aquesta última direcció. Hi trobem, per tant, els aprenents que tenen més probabilitats d'adoptar el català i de fer-ne un ús autònom en les seves xarxes de socialització.

L'objectiu de la recerca presentada en aquest document és, precisament, contribuir a millorar l'acompanyament institucional en aquest procés d'adopció i, de manera complementària, incrementar la "fidelització" del primer perfil d'aprenent, per ajudar-lo a arribar a estadis més avançats de coneixement i ús de la llengua i a imaginar-se un "jo" catalanoparlant o més catalanoparlant en el futur.

6__ Mètodes

Per desenvolupar la recerca s'han seguit mètodes qualitius, que són els més adequats a l'hora d'abordar les preguntes de recerca amb què iniciàvem el projecte. Les dades de naturalesa quantitativa permeten conèixer el què i el qui de les activitats que desenvolupa el CPNL. La mateixa institució ja recull i fa públiques aquestes dades en les seves memòries anuals d'activitats, i això ens permet entendre qui són els aprenents de català en general, com acabem de veure a l'apartat 5. Per altra banda, els mètodes qualitius permeten aprofundir en el com i el perquè dels processos socials que són objecte d'escrutini des de la perspectiva dels actors que hi estan implicats (Mason 1996). Són els més productius, doncs, per explicar per què hi ha aprenents que reïxen en l'adopció del català i altres que no, per destriar els factors que ho condicionen (tant de tipus endogen, relatius al funcionament de la institució, com de tipus exogen, relatius a les característiques individuals i de context dels aprenents) i per entendre com es desenvolupa el cicle d'acompanyament a l'adopció del català en l'activitat del CPNL. Tot això amb un objectiu aplicat: proposar millores en el procés.

Amb aquests objectius, el projecte inicial proposava posar el focus en els aprenents reeixits, és a dir, els que havien aconseguit un bon nivell de la llengua i n'havien esdevingut usuaris autònoms en un o més àmbits. La irrupció de la pandèmia de COVID-19 en el moment de posar en marxa el projecte, amb el consegüent confinament domiciliari, el cessament de les activitats presencials i la impossibilitat d'accedir als participants potencials, va obligar a replantejar-lo. Es va decidir, aleshores, canviar el focus i centrar-se en els tècnics del CPNL com a informants del projecte i generar les dades a partir d'entrevistes semiestructurades amb tots els professors i dinamitzadors lingüístics dels dos CNL seleccionats en entorns sociolingüístics contrastats, els noms dels quals no s'especifiquen per raons de confidencialitat de les dades obtingudes.

Aquesta opció tenia un desavantatge, i és que donava una perspectiva més limitada i indirecta sobre les motivacions i les estratègies individuals que havien facilitat el procés d'adopció del català entre els aprenents reeixits. En compensació, incorporar els professors i dinamitzadors del CPNL com a participants ha tingut també avantatges clars. En primer lloc, estan en contacte permanent amb diferents perfils d'alumnat i no només amb els que reïxen en el seu procés d'adquisició i incorporació a l'ús del català; a més, tenen una perspectiva més àmplia i experta sobre el conjunt del procés d'aprenentatge. Proporcionen, en aquest sentit, una visió més holística sobre les dificultats i reptes a què s'enfronten els aprenents, i sobre

els factors individuals, didàctics i de context que poden facilitar l'adopció del català. Tot i que no disposen d'un coneixement tan aprofundit sobre les circumstàncies, trajectòries i experiències particulars de cada aprenent, això es compensa amb un coneixement molt més aprofundit sobre el CPNL —i sobre el seu CNL en particular—, sobre la seva missió i sobre les dinàmiques que en condicionen el funcionament.

A més, en el procés de recerca s'ha pogut constatar que es tracta molt majoritàriament de professionals amb una alta implicació personal i que s'identifiquen amb els objectius de la institució, cosa que, unida a un alt grau de reflexivitat sobre la seva pràctica professional, ha donat lloc a discursos rics, ponderats i matisats sobre el funcionament i els reptes que afronta la institució en l'acompanyament a l'aprenentatge i l'adopció del català. Escoltar les seves veus permet, en aquest sentit, proposar millores que s'ajustin realment a les necessitats que es detecten en el desplegament de les polítiques lingüístiques sobre el terreny (Bretxa et al. 2017). Cal remarcar, per últim, que la motivació dels ensenyants és clau en la motivació i els resultats dels aprenents (Dörnyei 2018a).

Una vegada completat el treball de camp als CNL seleccionats, es va decidir dur a terme un seguit d'entrevistes de control amb personal tècnic de CNL d'entorns equivalents des del punt de vista demolingüístic i de densitat lingüística en català de l'entorn. L'objectiu era destriar quines dificultats detectades en el discurs del professorat s'explicaven per motius relacionats amb l'entorn demolingüístic, facilitador o limitador del procés d'adopció segons els casos, i quines es podien deure a factors endògens del funcionament de cada CNL i de les seves activitats.

6.1. Instruments de generació de dades

El treball de camp per a l'elaboració de l'informe s'ha basat en entrevistes semiestructurades amb els professors i dinamitzadors lingüístics dels CNL seleccionats. Les entrevistes s'han basat en un guió obert estructurat en diferents seccions:¹⁷

1. Trajectòria professional i acadèmica de la persona entrevistada.
2. Característiques i funcionament del CNL en què desenvolupa la seva activitat professional.
3. Característiques dels aprenents que han reeixit a adoptar el català i fer-ne ús autònom en diferents àmbits i característiques de l'entorn sociolingüístic del CNL.
4. Activitats tutelades amb què el CNL facilita l'aprenentatge del català i, en ocasions, l'adopció de la llengua.
5. Activitats autònomes dels aprenents que n'afavoreixen l'aprenentatge i l'adopció del català.

Es tracta, doncs, de dades declarades i no observades. Partim, en aquest sentit, de les experiències del personal tècnic per entendre els condicionants del procés d'adopció del català entre aprenents del CPNL i per proposar-hi millores.

¹⁷ Podeu consultar-ne la versió completa en l'annex.

6.2. Mostra i corpus de dades

En total, s'han dut a terme 15 entrevistes en els dos CNL seleccionats inicialment. En aquests dos CNL s'han entrevistat totes les persones que hi desenvolupen tasques de docència i/o de dinamització lingüística. L'única excepció ha estat una professora del CNL1, de baixa en el moment del treball de camp. Pel que fa a les entrevistes de control en dos CNL de característiques sociolingüístiques similars als primers, s'ha entrevistat una tècnica del centre en un entorn amb menor densitat de català i dues tècniques del centre en un entorn amb major densitat de català. El corpus total està format per 18 entrevistes, que es van dur a terme presencialment o en línia entre els mesos de setembre i novembre de 2020 i es van enregistrar en àudio o vídeo, segons els casos. Les entrevistes van durar entre 37 minuts i 1 hora i 18 minuts, amb una mitjana de 59 minuts per entrevista. El corpus resultant és, doncs, de 16 hores i 49 minuts d'enregistrament.

Taula 6. Mostra i corpus de dades de l'estudi

Centre	Densitat lingüística en català de l'entorn	Entrevistes	Durada (hores)
CNL1	Alta	1	0:41
		2	1:04
		3	1:04
		4	0:43
		5	1:01
		6	1:10
		7	0:48
CNL2	Baixa	1	0:49
		2	1:09
		3	1:14
		4	0:46
		5	0:56
		6	0:37
		7	1:04
		8	0:45
CNL3 (control)	Alta	1	0:52
		2	1:18
CNL4 (control)	Baixa	1	0:48
Total		18	16:49

A banda de les dades qualitatives generades en el procés de recerca, en l'elaboració de l'informe s'han utilitzat també dades provinents d'altres fonts: en concret, documents disponibles públicament sobre la missió i el funcionament del CPNL; la matriu de dades de l'EULP18, facilitada pels responsables de la Direcció General de Política Lingüística a investigadors del CUSC-UB amb finalitats de recerca; i dades estadístiques sobre el lloc de naixement de les persones inscrites en cursos del CPNL l'any 2020, i sobre les seves motivacions per inscriure-s'hi, facilitades pels responsables del CPNL als autors d'aquest informe.

7__ La diversitat a les aules del CPNL

7.1. Perfils i motivacions

Conèixer les particularitats dels diversos perfils d'aprenents del CPNL és necessari per desenvolupar estratègies orientades a facilitar-los l'adopció del català. Aquestes estratègies han de ser diferents en funció del punt de partida de cada aprenent pel que fa a nivell de llengua i xarxes de socialització fora de l'aula. Les memòries del CPNL i dels diferents CNL recullen dades quantitatives sobre el nombre d'inscrits a cada curs i, en el cas de la memòria de cada CNL en particular, del percentatge d'aprenents estrangers. No obstant, hi manquen altres dades rellevants per a l'anàlisi de perfils, com la llengua inicial, el nivell formatiu o la motivació per inscriure's al curs. En aquest apartat analitzem aquests aspectes a partir de la informació recollida a les entrevistes, és a dir, a partir de l'experiència i la perspectiva del professorat i els dinamitzadors.

Els perfils d'aprenents del CPNL han anat canviant a mesura que la població de Catalunya s'ha diversificat lingüísticament. Els tècnics més veterans fan notar que als anys noranta predominaven, d'una banda, els catalanoparlants inicials que no havien tingut accés a l'aprenentatge formal de la pròpia llengua i, de l'altra, els castellanoparlants que volien aprendre català per una barreja de raons integratives i instrumentals. Al llarg de les dues darreres dècades ha augmentat l'heterogeneïtat de l'alumnat com a conseqüència del rol assignat al CPNL en els circuits d'acollida de nouvinguts (Conesa i Ibarz 2015: 75). En l'actualitat predomina el perfil d'alumnat estranger. Segons les dades facilitades pel CPNL, l'any 2020 un 77,5 % dels inscrits als cursos de català eren nats a l'estranger, 37.230 en total. En els CNL en què s'ha desenvolupat l'estudi, aquest percentatge oscil·la entre un mínim del 71,5 % i un màxim del 87,6 % del total d'inscrits. La categoria *alumnat nat a l'estranger* és, però, poc precisa, perquè recull una gran diversitat de perfils pel que fa a llengües inicials, nivells formatius i motivacions per aprendre català. A la Taula 7 recollim els perfils predominants —tot i que no exclusius— d'aprenents en els cursos de diferents nivells pel que fa a aquests aspectes, sempre d'acord amb la visió dels professionals entrevistats.

Taula 7. Perfils d'aprenents per nivells: llengües inicials i que coneixen, perfil formatiu i motivació per inscriure's a cursos de català

Curs — nivell	Llengües inicials / que coneixen	Perfil formatiu	Motivació
Inicial	Llengües no romàniques	Baix De vegades: no alfabetitzats en alfabet llatí i/o amb mancances instrumentals	Sovint: certificat
Bàsic	No catalanoparlants, saben llengües romàniques, sovint castellà	Heterogeni Alfabetitzats en alfabet llatí	Sovint: certificat De vegades: integració
Elemental	No catalanoparlants, saben llengües romàniques, sovint castellà	Heterogeni Alfabetitzats en alfabet llatí	Certificat i integració
Intermedi	Catalanoparlants inicials i no inicials	Heterogeni, amb predomini de persones amb estudis secundaris o superiors	Millorar el coneixement formal de català Integració
Suficiència	Catalanoparlants inicials i no inicials	Mitjà-alt	Millorar el coneixement formal de català Integració Certificat
Superior	Catalanoparlants inicials i no inicials	Mitjà-alt	Millorar el coneixement formal de català Integració Certificat

Alguns tècnics remarquen el canvi en els perfils de l'alumnat des dels inicis del CPNL fins ara, així com les semblances i diferències entre els aprenents procedents de la immigració espanyola del segle xx que assistien a cursos de nivells bàsics durant els anys noranta i una part dels perfils d'aprenents estrangers actuals. Entre les semblances, destaquen l'estatus socioeconòmic més aviat baix, les àrees residencials que habiten o el fet que les mares aprofiten l'estona que els fills són a l'escola per assistir a classe. Ara bé, els tècnics també remarquen una diferència essencial: els castellanoparlants dels anys noranta s'inscrivien al curs, en general, per iniciativa pròpia, guiats per motivacions laborals, integratives o per ajudar els fills amb la feina de l'escola. Això implicava un interès en els continguts del curs i, en

conseqüència, un bon grau d'aprofitament. Actualment una part dels aprenents estrangers es registren a cursos de nivells Inicial i Bàsic no pas per iniciativa pròpia, sinó a instància dels tècnics d'immigració de les diferents institucions. En els casos en què la inscripció al curs no ha estat per iniciativa pròpia, la finalitat per seguir el curs sol ser l'obtenció del certificat d'assistència per a l'informe d'arrelament o d'integració social, que facilita aconseguir el permís de residència, com s'ha assenyalat. No es requereix un certificat d'aprofitament, sinó tan sols un document que certifiqui que s'han cursat entre 45 i 90 hores de català, segons els casos. Això causa que una part d'aquests aprenents interpreti l'assistència al curs com un tràmit més en el circuit per regularitzar la seva situació administrativa, com il·lustra l'extracte següent d'una de les entrevistes:

Això sí que s'ha notat molt en els últims anys. Jo, fa quinze anys no ho recordo gens, és aquest paper que demanen per l'arrelament. No sé si saps que des d'immigració els demanen un informe d'arrelament, que els dona punts. No sé si és imprescindible al cent per cent, però els dona punts. I els demanen noranta hores de català. Això ens ha fet molt de mal, a nosaltres, perquè tenim un tant per cent a l'aula, que jo no recordo pas tenir-lo fa quinze anys, que venen, i així de clar t'ho diuen, "por los papeles". A més a més, t'ho diuen en castellà: "és que no, es que yo es que vengo por los papeles". "Yo vengo por los papeles". És un tant per cent petit però és un tant per cent. Llavors, depenent del lloc on vius, si hi ha una assistenta social que els apreta molt venen amb aquesta pressió, venen per les noranta hores i els és igual el català, no els importa, no el volen aprendre.

Com a conseqüència d'aquests canvis, segons el testimoni dels professors, als cursos de nivells Inicial i Bàsic ha augmentat la proporció d'alumnat amb molt poc nivell formatiu, en alguns casos no alfabetitzats o amb mancances instrumentals. Per "mancances instrumentals" s'entén el fet de tenir pocs hàbits acadèmics: atendre a classe, fer exercicis segons indiquen els enunciats, treballar en grup, etc. Això, com és previsible, és una font d'inseguretat per a aquests alumnes i alhora genera entre el professorat unes expectatives baixes sobre les possibilitats que tenen els estudiants de reeixir a parlar català. De la mateixa manera, s'han diversificat les llengües inicials presents a l'aula, així com el bagatge cultural i de socialització. Alguns tècnics fan notar que una part de l'alumnat d'aquests nivells entén les classes de català com un moment de lleure per socialitzar amb els membres de la pròpia comunitat, que algunes mares assisteixen a classe acompanyades de fills petits i que, en el cas d'adolescents que han arribat a Catalunya sense referents adults, s'han produït problemes de disciplina, fins al punt d'haver-los d'expulsar de l'aula. Així doncs, pot passar que els alumnes que s'inscriuen als cursos amb l'única finalitat d'obtenir el certificat d'assistència estiguin desmotivats i mostrin un desinterès explícit respecte als continguts del curs, ja que no perceben la necessitat pràctica de saber català en el tipus d'activitats que desenvolupen en el seu dia a dia.

La progressiva orientació a l'obtenció del certificat no és un fet exclusiu dels nivells Inicials i Bàsic, sinó que també es produeix en nivells superiors. Una part dels aprenents inscrits en aquests nivells ho fan motivats per obtenir el certificat per aspirar a llocs de treball qualificats,

però no necessàriament per acabar adoptant el català. Alguns tècnics també remarquen els canvis respecte a etapes anteriors en aquest aspecte:

Quan jo feia nivells D als anys noranta era per a persones que tenien una feina encarada a treballs de correcció, a una editorial, a arts gràfiques, locutors, periodistes, capellans... Gent que parlava en públic. Avui en dia això no és així. Es va a buscar bàsicament la certificació de nivell. L'impacte que això pugui tenir en el nivell d'ús del català és una cosa que no s'ha intentat valorar mai.

Així doncs, d'acord amb la visió dels tècnics, històricament les motivacions dels aprenents per seguir un curs eren laborals o integratives —o una combinació d'unes i altres—, però en qualsevol cas orientades a fer servir el català en una diversitat de contextos socials o laborals. En l'actualitat, les polítiques d'acollida i els requeriments del món laboral estan més orientats a presentar el certificat de català que a fer necessari l'ús efectiu de la llengua. Els no catalanoparlants s'adapten a aquests requeriments institucionals i, en conseqüència, el CPNL rep més alumnat d'aquest perfil. Això comporta que el pas de l'aprenentatge a l'adopció del català esdevingui més difícil perquè, en alguns casos, no es creen, ni dins ni fora de l'aula, dinàmiques propícies per aconseguir-ho. Així mateix, la llengua franca entre els alumnes de diverses llengües inicials, especialment en els nivells Inicial i Bàsic, sol ser el castellà.

Ara bé, aquest canvi en la tendència general no significa que no hi hagi una part significativa de l'alumnat que s'inscriu als cursos per motivacions personals i integratives, ni que el pas de l'aprenentatge a l'adopció no es produeixi, efectivament, entre una part dels aprenents. Pel que fa al primer aspecte, les dades estadístiques proporcionades pels responsables del CPNL als autors de l'informe permeten constatar que la majoria dels aprenents, fins a un 42,3 % del total l'any 2020, declaren que s'hi inscriuen per “motius personals”, com ara “per poder parlar o escriure en les meves relacions personals” o “per ajudar els fills”. Una proporció semblant, el 39,7 %, s'hi inscriu per “motius professionals”, com a resposta a l'exigència d'un certificat per accedir a un lloc de treball o per presentar-se a unes oposicions, entre altres. El 18,0 % restant addueixen altres motivacions a l'hora d'inscriure's als cursos de català.

Pel que fa al segon aspecte, sobre el grau efectiu d'adopció i ús autònom del català entre els aprenents, els tècnics entrevistats estimen que entre un 15 i un 20 % d'alumnes acaben adoptant el català. Alguns professors destaquen el pas del nivell Bàsic a l'Elemental com a clau per acabar adquirint un bon domini del català i acabar parlant-lo en la quotidianitat. En els alumnes que adopten el català se solen combinar tres factors, en la visió dels tècnics: tenen un nivell formatiu mitjà o alt, estan motivats per acabar fent un ús efectiu de la llengua i han tingut temps i ocasions, des que van arribar a Catalunya, per haver conegut catalanoparlants. A aquests factors cal sumar-n'hi altres de relacionats amb les dinàmiques sociolingüístiques de l'entorn: com menys densitat lingüística de català, menys necessitat i motivació per aprendre'l. En els apartats que venen a continuació s'aprofundeix en les condicions estructurals de cada individu que afavoreixen o dificulten l'adopció i l'ús autònom del català.

7.2. Adoptar el català o no adoptar-lo

En el procés d'elaboració d'aquest estudi s'han identificat una sèrie de condicions estructurals de cada aprenent que, d'acord amb el professorat del CPNL entrevistat, propicien o dificulten segons el cas que acabi adoptant el català en el dia a dia. Aquestes condicions estructurals són fruit de la posició que ocupa cada individu en les dinàmiques socials de Catalunya i no s'han d'interpretar com a factors inamovibles. És a dir, tenen un pes però no són completament determinants per a la trajectòria sociolingüística, i hi ha excepcions. Entre les condicions propícies a l'adopció del català destaquen les següents:

- *Tenir un nivell formatiu mitjà o alt.* Aquest és el principal factor que destaquen tots els professors, tot i que esmenten alguna excepció puntual de persones amb pocs estudis però amb un alt grau de motivació que han passat per cursos de diversos nivells fins a acabar adoptant el català.
- *Aspirar a feines per a les quals es requereix el català.* És un factor relacionat amb el nivell d'estudis i la classe social al país d'origen.
- *Tenir un entorn de socialització catalanoparlant.* Aquest entorn pot ser familiar i d'amistats. Els aprenents poden formar-ne part perquè els hi ha portat la trajectòria de vida, sense buscar-ho expressament, o perquè s'han sentit atrets per entorns catalanoparlants i han buscat maneres d'entrar-hi. És el cas de molts dels aprenents que participen en activitats socioculturals o en entitats dels seus municipis.
- *Tenir una bona predisposició.* És a dir, que facin seva la idea "si visc aquí, he de parlar català". Això inclou no tenir el que Puigdevall et al. (2018) qualifiquen com a "impediments ideològics" per aprendre i adoptar una llengua minoritzada.
- *Desenvolupar estratègies per practicar fora de l'aula.* Això inclou una diversitat de pràctiques que poden anar des de cercar nous interlocutors per practicar català fins a fer un consum proactiu de productes culturals i audiovisuals en aquesta llengua.

Es tracta, doncs, d'una suma de factors que connecten bona predisposició i capacitat de desenvolupar estratègies per a l'aprenentatge, entorn social i projectes vitals i professionals. En aquests casos les motivacions instrumentals i integratives se superposen i, alhora, es combinen amb la disponibilitat de recursos personals per reeixir en l'objectiu de parlar català: coneixements lingüístics en altres llengües, estratègies i hàbits d'estudi, familiaritat amb entorns institucionals i xarxes de socialització en què el català és la llengua habitual. Disposar d'aquestes xarxes és clau per obtenir un retorn de la inversió en l'aprenentatge de la llengua, que es concreta en la possibilitat d'utilitzar-la de manera autònoma en contextos i xarxes socials fora del CPNL, i de ser-hi reconegut com a catalanoparlant legítim.

Per contra, en els aprenents que no solen adoptar el català es donen les condicions estructurals oposades:

- *Tenir un nivell formatiu baix.* Això inclou des de la manca d'alfabetització fins al poc coneixement gramatical i el poc hàbit d'estudi.

- *Aspirar a feines poc qualificades.* No aspirar a feines que requereixin coneixements de català.
- *Socialitzar-se principalment amb membres de la pròpia xarxa, amb poca presència de catalanoparlants.* Tenir poc accés a xarxes socials amb presència de catalanoparlants i, en general, no sentir-se identificat o no percebre's com a membre potencial d'aquestes xarxes en el futur. Alguns aprenents no consideren el català una llengua "per a ells", sinó més aviat una "*llengua de ellos*" (Corona i Bermell 2008), és a dir, la llengua (d'una part) dels autòctons, una comunitat de la qual no formen part per definició.
- *Tenir poca predisposició actitudinal.* Especialment quan la necessitat burocràtica d'obtenir un certificat per a l'informe d'arrelament o per a altres propòsits no coincideix amb la necessitat pràctica d'utilitzar el català en el dia a dia. Una densitat lingüística baixa en català en l'entorn pot agreujar aquesta percepció de poca utilitat i retroalimentar-se amb la desmotivació inicial.
- *Tenir dificultats per desenvolupar estratègies per practicar el català fora de l'aula.* Si es tenen pocs vincles amb interlocutors catalanoparlants difícilment es poden conèixer ni despertar l'interès, per exemple, pels productes culturals i audiovisuals en aquesta llengua.

Així doncs, les circumstàncies estructurals de cada individu —estatus socioeconòmic, llengua inicial, bagatge formatiu i cultural i lligams amb la comunitat— condicionen fortament, per bé que no determinen, les possibilitats de cada aprenent d'acabar adoptant el català i fer-ne un ús autònom en les xarxes socials pròpies.

8__ Actuacions del CPNL orientades a l'adopció del català

Aquesta secció està orientada a analitzar les activitats del CPNL des del punt de vista de la rellevància que tenen per a l'adopció del català per part dels aprenents. Ens centrem en ensenyament i dinamització, les dues branques que tenen més incidència en l'adopció, i deixem en un segon pla les activitats d'assessorament, generalment destinades a altres segments de població.

8.1 Ensenyament

A causa dels canvis en el perfil majoritari dels aprenents que s'han descrit a l'apartat 7.1, les línies de treball del CPNL preveuen prioritzar els nivells inicials i bàsics en l'organització de cursos, tal com es reflecteix a les memòries. Això comporta que hi hagi un gran nombre de cursos i d'aprenents en aquests nivells, i que les xifres es vagin reduint a mesura que augmenta el nivell. Així ho indiquen les dades de la memòria de 2019 recollides en la Taula 8 i en el Gràfic 7, que mostren que prop d'un 70 % dels cursos i dels inscrits corresponen als nivells Inicial i Bàsic.¹⁸

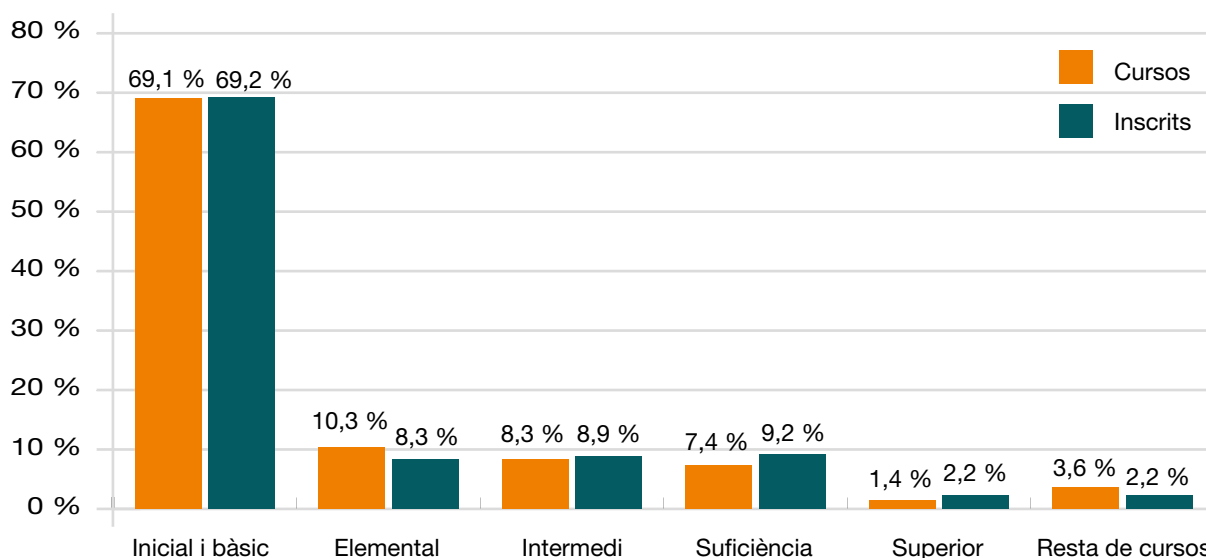
Taula 8. Nombre de cursos, nombre d'inscrits i percentatge d'alumnat estranger entre les persones inscrites en funció del nivell, any 2019

Nivell	Nombre de cursos	Nombre d'inscrits	Percentatge d'alumnat estranger
Inicial i Bàsic	2.783	61.658	93,6 %
Elemental	413	7.426	72,7 %
Intermedi	335	7.913	36,2 %
Suficiència	297	8.188	20,3 %
Superior	55	1.968	
Resta de cursos	143	1.962	
Total	4.026	89.115	77,1 %

Font: elaboració pròpia a partir de CPNL (2020: 13)

¹⁸ Ens centrem en les dades de la memòria de l'any 2019 i no pas en les més recents, de 2020, per l'excepcionalitat de l'any 2020, tant pel que fa a les matriculacions com a les activitats desenvolupades al CPNL, a causa de la pandèmia de COVID-19.

Gràfic 7. Percentatge de cursos i d'inscrits en funció del nivell, any 2019

Font: elaboració pròpia a partir de CPNL (2020: 13)

Els cursos inicials i bàsics són la porta d'entrada al català, una plataforma de llançament per arribar a nivells més alts. Ara bé, aquesta concentració d'aprenents en els primers nivells i el baix índex de continuïtat cap a nivells intermedis i superiors planteja una sèrie de reptes de present i de futur que cal tenir en compte:

- *Heterogeneïtat a les aules.* Els tècnics apunten que és freqüent que en una mateixa aula coincideixin aprenents amb perfils molt diferents pel que fa a llengües inicials, nivells formatius, graus de motivació i contacte amb el català fora de l'aula. Si bé la diversitat pot enriquir l'aprenentatge i representar una oportunitat per aprendre els uns dels altres, la convivència entre perfils acadèmics diferents també pot dificultar el desenvolupament de les sessions. Els professors entrevistats esmenten que, en ocasions, alguns perfils d'alumnes poden fer alentir l'aprenentatge de tot el grup i que en els darrers anys el nivell s'ha adaptat a la baixa.
- *Presència d'aprenents no alfabetitzats en alfabet llatí.* Aquests aprenents se solen col·locar al nivell Inicial. Els professors esmenten el programa Lletres per a tothom, destinat a preparar aprenents no alfabetitzats per poder entrar al nivell Bàsic. Destaquen, però, que els objectius i el programa eren molt difícils de complir perquè eren poc realistes per al nombre d'hores del curs. En l'actualitat es comença a implantar el curs Ep, Escolta i Parla!, dirigit específicament a alumnat poc o gens alfabetitzat i que parteix d'un enfocament centrat en l'oralitat i la interacció. Quan es van fer les entrevistes, el professorat no en va fer encara cap valoració. En els casos en què els aprenents no alfabetitzats coincideixen al curs amb altres que sí que ho estan, algunes activitats d'aprenentatge, com les activitats en parelles o en grups, són difícils de dur a la pràctica, precisament per la diversitat d'habilitats dels diferents aprenents.

- *Dificultats per fidelitzar l'alumnat.* Una de les conseqüències dels punts anteriors és que alguns alumnes amb perfils més acadèmics abandonen el CPNL per anar a aprendre català a altres institucions (Escola Oficial d'Idiomes o serveis lingüístics universitaris), de tal manera que es perden, precisament, els aprenents que en altres circumstàncies seguirien l'itinerari de cursos previst i els que presenten, *a priori*, un major potencial d'adopció i ús autònom del català una vegada superat l'aprenentatge formal i institucional de la llengua.

En els nivells més elevats els perfils d'aprenents també són heterogenis, però en menor grau. Els professors destaquen que ha augmentat la proporció d'alumnes que cursen nivells superiors per obtenir el certificat —per exemple, per aspirar a llocs de treball—, la qual cosa no implica necessàriament que utilitzin el català fora de l'aula.

8.2. Dinamització

Les activitats de dinamització s'emmarquen en les actuacions de foment de l'ús del català. Aquest apartat se centra en les que van destinades als aprenents del CPNL amb l'objectiu que practiquin el català més enllà de l'aula —és a dir, les activitats complementàries a l'ensenyament. Analitzem les activitats de dinamització que han reportat els tècnics entrevistats posant el focus en la rellevància d'aquestes activitats per incentivar l'adopció del català. No incloem les que estan destinades a la població en general —per exemple, la campanya CINC, de cinema infantil, o la campanya “I tu, jugues en català?”— i a sectors específics —per exemple, les destinades a empresa i comerç.

Rutes de coneixement de l'entorn

És una activitat per conèixer els equipaments i el patrimoni arquitectònic i cultural de les àrees on resideixen els aprenents. Les rutes s'adapten a cada nivell: en els cursos inicials i bàsics es fan, per exemple, visites als mercats i a les biblioteques perquè els participants coneguin aquests serveis, mentre que en els nivells superiors les rutes solen estar centrades en temes més específics —per exemple, rutes en el marc de l'Any Fabra. Aquesta activitat és rellevant pel lligam que estableix entre llengua i coneixement de l'entorn. Fomenten que l'alumnat pugui sentir parlar català fora de l'aula. En aquest sentit, és significatiu l'exemple d'una guia d'un museu local, d'origen peruà, que havia estat alumna del CPNL. Va començar pel nivell Bàsic i va anar pujant de nivell fins a adoptar el català. Quan fan la visita a aquest museu, els professors la posen com a exemple a la resta d'aprenents que és possible acabar adoptant el català com a adult, encara que es comenci sense saber-ne gens. Les rutes de coneixement de l'entorn fomenten que els alumnes percebin la “utilitat” del català més enllà de l'aula. Ara bé, cal tenir en compte que es treballen essencialment les habilitats d'entendre i llegir, més que no pas la de parlar, encara que s'estimula els alumnes a preguntar i intervenir durant les visites.

Pràctiques lingüístiques en establiments col·laboradors

Els aprenents visiten individualment comerços del municipi, generalment fora de l'horari lectiu, i fan una pràctica consistent a demanar informació sobre productes, preguntar preus i comprar, si volen. Es duen a terme en el curs de Bàsic 3, i el 2019 hi van participar més de 12.000 aprenents (CPNL 2020: 18). Les entrevistes han permès comprovar que no tots els CNL l'enfoquen de la mateixa manera: en alguns casos s'entén com una pràctica amb un alt grau d'espontaneïtat, de tal manera que la conversa —per bé que és acotada pel que fa a vocabulari, expressions, etc.— implica un cert grau d'improvisació. En altres casos, els aprenents porten el diàleg molt més preparat.

La diferència entre un enfocament i l'altre té conseqüències des del punt de vista del foment de l'adopció del català. Mentre que en el primer cas es promou l'empoderament dels aprenents per demostrar-se a si mateixos que són capaços de parlar català en contextos quotidians, en un context d'ús tutelat però que potencia l'autonomia del parlant, en el segon l'activitat no deixa de tenir l'aparença de ser un tràmit més per aconseguir el certificat del curs. Així doncs, aquesta activitat fomenta l'adopció sempre que l'objectiu sigui que els alumnes es puguin presentar a l'establiment com a catalanoparlants —i idealment, que hi tornin a comprar ja des d'aquest rol— i, d'aquesta manera, contribueixi a diversificar els interlocutors amb qui poden parlar català.

Voluntariat per la Llengua

És l'activitat de dinamització principal i està clarament orientada a fomentar l'adopció del català entre els aprenents. Consisteix a formar parelles lingüístiques entre un aprenent i un voluntari catalanoparlant per fer 10 hores de conversa. Des del CPNL es fan les parelles, es proporcionen materials per practicar —per exemple, vocabularis, temes de conversa o una llibreta per apuntar paraules noves— i se'ls proposen activitats per fer: anar a veure exposicions i comentar-les, anar al mercat, enviar-se àudios per WhatsApp, etc. Alguns voluntaris tenen més d'un aprenent: dos com a màxim en el cas d'alguns centres —els dinamitzadors fan notar que, si són més, sempre hi ha un aprenent que parla menys— i quatre o cinc en el cas dels centres que disposen de pocs voluntaris. En alguns casos els centres han signat convenis amb universitats perquè els estudiants participin en el Voluntariat a canvi de crèdits de lliure elecció. Tot i això, els tècnics afirmen que aquesta iniciativa no ha acabat de funcionar perquè les universitats tenen els seus propis serveis lingüístics, que fan activitats més orientades, per exemple, a fer intercanvis entre el català o el castellà i altres llengües. Alguns CNL fan també una variant del Voluntariat, que anomenen *Voluntariat Exprés*, en què participen diversos aprenents i voluntaris i que consisteix a parlar dos minuts sobre el tema que es proposa i, tot seguit, canviar de parella. D'aquesta manera els aprenents s'acostumen a parlar català amb diverses persones i no només amb el "seu" voluntari.

En ser preguntats pel perfil dels voluntaris, els dinamitzadors en destaquen l'edat avançada —majoritàriament són persones jubilades. Les motivacions són diverses: persones avesades

a participar en programes de voluntariat social —en alguns casos, els CNL col·laboren amb entitats com Càritas—; persones que s'hi apunten per militància lingüística —en aquests casos els dinamitzadors remarquen que cal anar amb compte de no barrejar llengua amb qüestions polítiques—; persones que es fan voluntàries perquè altres voluntaris els han parlat del programa com una bona experiència; persones que estan interessades a acreditar que participen en tasques de voluntariat —per exemple, per millorar el currículum— i, finalment, persones que s'hi interessen per curiositat i els acaba motivant la idea de ser voluntaris lingüístics. En altres casos, els voluntaris són alumnes de nivells superiors, ja sigui perquè se senten individualment en el deure de fer un retorn al CNL després d'haver-hi après català, ja sigui perquè des del CNL se'ls dona algun incentiu —per exemple, que compti com a pràctica de curs.

Els dinamitzadors coincideixen a afirmar que un dels grans reptes és aconseguir diversificar l'edat dels voluntaris i rebaixar-ne la mitjana. En aquest punt, cal preguntar-se quina contraprestació reben els voluntaris a canvi de participar en el programa. Té sentit pensar que, si es trobessin maneres perquè els voluntaris rebessin alguna contraprestació, a banda de la satisfacció personal, a canvi de participar al voluntariat, augmentaria la diversitat de perfils i se'n rebaixaria l'edat. La concepció mateixa del programa com un voluntariat estimula que hi participi un determinat perfil de persones que disposen de temps i motivació per ajudar altres persones. Així, tot i que l'objectiu sigui practicar la llengua “de tu a tu”, no deixa de ser un espai jerarquitzat en què una persona ofereix atenció a una altra. En aquest sentit, es pot donar el cas que alguns perfils d'aprenents no se sentin del tot còmodes amb el rol d'usuari d'un servei de voluntariat, que poden interpretar com a condescendent.

Diades i commemoracions

Amb motiu del Dia Internacional de la Llengua Materna, el Dia Mundial de la Poesia i Sant Jordi, els CNL organitzen activitats consistents, fonamentalment, en lectures públiques fetes pels aprenents. Són activitats orientades a donar visibilitat a la institució, més que no pas a fomentar l'adopció del català per part dels aprenents. El fet que en aquests tipus d'actes hi assisteixen autoritats municipals, mitjans de comunicació, etc., comporta que puguin ser percebuts com a activitats de projecció del CPNL, en què fins i tot es pot interpretar que hi ha una certa instrumentació dels alumnes, més que no pas com a activitats de difusió de la llengua i la cultura catalanes i de les llengües d'origen dels estudiants.

Clubs de lectura fàcil

Se solen organitzar en col·laboració amb les biblioteques de cada municipi. Un grup d'aprenents es reuneix a la biblioteca, sovint amb un o més voluntaris, i llegeixen conjuntament llibres de lectura fàcil. Si els aprenents tenen un cert nivell de llengua també els comenten. Es tracta d'una activitat útil com a reforç dels continguts treballats a l'aula, però cal tenir present que no està orientada a l'adopció del català perquè se centra, precisament, en la lectura. També cal tenir present a quin perfil d'alumnes van dirigits: la lectura fàcil pot ser una bona

manera d'iniciar-se en la lectura —concretament, en la lectura en català— per als alumnes amb menys nivell formatiu o que tinguin poc domini de les llengües romàniques, però per als aprenents de nivells més avançats podria ser convenient fomentar la lectura de llibres en català no adaptats. Per altra banda, si bé participar en aquestes activitats serveix perquè els aprenents coneguin equipaments com les biblioteques, no fomenta necessàriament que entrin en xarxes de socialització catalanoparlants.

Grups de conversa

És una activitat explícitament orientada a adoptar la llengua, especialment si als grups de conversa hi participen catalanoparlants habituals. Això també facilita la creació de vincles entre aprenents i voluntaris i, en conseqüència, l'entrada dels aprenents a xarxes de socialització catalanoparlants i, en aquest primer estadi, tutelades. Els tècnics entrevistats comenten que se n'havien fet en el passat però que progressivament se n'han deixat de fer —precisament quan s'havia aconseguit que hi assistís un bon nombre de participants— i que ara només se'n fan puntualment.

Entrevistes a les ràdios locals

Alguns CNL que tenen acords de col·laboració amb ràdios locals hi han entrevistat aprenents, parelles lingüístiques i voluntaris. Els tècnics destaquen que és una activitat que empodera els aprenents per haver superat el repte d'aprendre català fins al punt de ser capaç de parlar-lo públicament en un mitjà de comunicació. Així doncs, aquesta activitat fomenta l'autoconfiança lingüística. A més, els dinamitzadors esmenten que dona visibilitat al CPNL perquè després els aprenents penjen el pòdcast a les seves xarxes socials.

Activitats en grup amb catalanoparlants sobre la base d'interessos comuns

Un dels CNL estudiats va organitzar, fa un temps, una activitat de teatre amateur. Hi participaven tant aprenents i professors del centre com voluntaris que formaven part de grups teatrals. Es tractava, doncs, d'una activitat en grup orientada a crear xarxes de socialització en què el català era la llengua no marcada. Així es va crear una comunitat de pràctica amb una certa continuïtat en el temps, de tal manera que els membres van poder conèixer-se i crear vincles d'una certa profunditat, passant d'una xarxa fonamentalment tutelada a una d'autònoma. Els participants voluntaris reben, en aquest cas, una contraprestació en forma d'oportunitat per practicar una afició —en aquest cas, el teatre— conjuntament amb altres persones amb les quals es comparteix l'afició. S'han documentat experiències similars en altres CNL, en què, per exemple, es van muntar grups de coral amb voluntaris i aprenents.

El fet que les activitats de dinamització destinades als aprenents s'anomenin, en argot del CPNL, *activitats complementàries* indica una jerarquia entre allò que es fa a l'aula i allò que es

fa fora, és a dir, entre les activitats més orientades a l'aprenentatge i les activitats més orientades a l'adopció del català. Si bé l'aprenentatge és un pas previ i necessari per a l'adopció —no hi pot haver adopció sense aprenentatge—, l'experiència dels tècnics entrevistats mostra que participar en activitats de dinamització propicia notablement d'adopció del català. És el cas, especialment, del Voluntariat per la Llengua i de les activitats en grup amb catalanoparlants, que més endavant identifiquem com a part d'un cicle d'acompanyament a la integració lingüística, en què el CPNL pot esdevenir un agent clar. Així doncs, potenciar la dinamització i millorar-ne l'encaix amb l'activitat d'ensenyament fomentaria que els aprenents anessin més enllà del coneixement de català per utilitzar-lo de manera autònoma en contextos quotidians.

8.3. Coordinació entre ensenyament i dinamització

El grau de coordinació entre les activitats d'ensenyament i de dinamització depèn en gran mesura de cada CNL i, fins i tot, de cada servei local o comarcal. S'ha constatat que una mateixa activitat impulsada pel CPNL es pot concretar de diverses maneres a diferents escales, des que es proposa des de Serveis Centrals (escala macro) fins que es gestiona per part de les direccions de cada CNL (escala meso) i s'implanta als diferents serveis locals i arriba als usuaris (escala micro). N'és un exemple la manera diferent d'enfocar les pràctiques a establiments col·laboradors, comentada anteriorment. Aquest enfocament general depèn en gran mesura de la direcció de cada CNL.

Els serveis unipersonals són, com és previsible, els que desenvolupen les activitats d'ensenyament i de dinamització de manera més coordinada. Ara bé, un tipus d'activitats i unes altres estan concebudes, en general, com a àrees separades, no pas formant part d'un sol sistema de serveis que ofereix el CPNL. Alguns professors esmenten que només se'ls implica en dinamització per informar els alumnes de les activitats complementàries o per fer-los participar, per exemple, en les lectures en els actes dels dies mundials i de Sant Jordi. Estrènyer els vincles entre ensenyament i dinamització, i potenciar-ne la dimensió d'acompanyament a l'adopció de la llengua, s'hauria de considerar una prioritat per donar als aprenents que ho vulguin més oportunitats per avançar cap a l'adopció del català.

Alguns tècnics fan notar que el tancament dels centres oberts i d'autoaprenentatge va significar un pas enrere en la coordinació entre ensenyament i dinamització. Remarquem que aquests espais eren un punt on tots els usuaris podien trobar acompanyament i assessorament personalitzat per a tots els serveis que ofereix el CPNL: podien preguntar dubtes lingüístics i gramaticals —la qual cosa era especialment útil en el cas dels alumnes a distància—, s'hi podien reunir voluntaris i aprenents si no tenien altres llocs on trobar-se, s'hi oferien llibres, revistes, DVD i altres recursos per practicar català, etc. En definitiva, els centres oberts i d'autoaprenentatge permetien oferir un acompanyament més personalitzat als usuaris que ho necessitessin, i podien funcionar com a recurs per vincular el CPNL als seus usuaris més enllà de les classes.

9__ Adoptar el català seguint l'itinerari del CPNL: intersecció entre factors individuals i institucionals

9.1. Les desigualtats estructurals, reflectides en el funcionament del CPNL

Una proporció reduïda però significativa d'aprenents comencen els nivells bàsics sense coneixements de català i, seguint l'itinerari previst pel CPNL, acaben esdevenint usuaris autònoms de la llengua. Aquest fet il·lustra com, en les condicions adequades, els aprenents que es marquen com a objectiu adoptar el català ho aconsegueixen amb els recursos que els ofereix el CPNL. Ara bé, les condicions de partida de cada aprenent —fonamentalment, el perfil acadèmic i la xarxa de socialització familiar i d'amistats— condicionen en gran mesura els objectius, l'itinerari i els resultats del pas pels cursos de català. Les desigualtats estructurals que menen a la segregació social es reflecteixen també en els diferents perfils d'alumnat del CPNL i, en conseqüència, en el funcionament de la institució i en els resultats de les actuacions que impulsa.

Els aprenents que adopten el català són, molt majoritàriament, els que disposen de la seva pròpia xarxa de socialització catalanoparlant, ja sigui per les relacions familiars, per l'entorn laboral o per les activitats que desenvolupen en el temps de lleure. Aquesta xarxa de socialització a escala meso i micro té més pes que les dinàmiques sociolingüístiques a escala macro en el procés d'adopció de la llengua per part dels aprenents.

Per aquest motiu, si vol potenciar l'adopció del català, és necessari que el CPNL promogui la integració tutelada dels aprenents en xarxes de socialització catalanoparlants. Això implica facilitar l'entrada a les xarxes que ja existeixen i crear-ne de noves. Programes com el Voluntariat per la Llengua i les activitats en grup en què catalanoparlants i aprenents desenvolupen iniciatives conjuntes a partir d'aficions i interessos en comú són iniciatives reeixides en aquest sentit. Tanmateix, no sempre són suficients per als reptes que planteja la diversificació dels perfils d'aprenents del CPNL. Per fomentar la integració en entorns catalanoparlants entre els aprenents que ho vulguin cal, per una banda, incidir més en la relació entre les actuacions del

CPNL i les iniciatives socioculturals que tenen lloc fora de la institució i, per l'altra, generar, des del mateix CPNL, més espais de socialització entre aprenents i catalanoparlants habituals. A l'apartat de conclusions apuntem algunes propostes en aquest sentit.

9.2 Activitats orientades a l'aprenent vs. activitats orientades a la institució

Algunes de les activitats desenvolupades pel CPNL que s'han descrit a l'apartat 8.2 estan orientades a acompanyar l'aprenent de manera individualitzada en el seu procés d'adopció del català. És el cas del Voluntariat per la Llengua i, en menor mesura, d'activitats com la visita als establiments col·laboradors. Altres activitats, en canvi, estan més orientades a projectar el CPNL de portes enfora. És el cas, per exemple, de les lectures públiques amb motiu del Dia Mundial de la Poesia, el Dia Internacional de la Llengua Materna i de Sant Jordi. Una part dels tècnics entrevistats són crítics amb la manera com de vegades s'enfoca aquesta segona tipologia d'activitats, precisament, perquè estan més orientades a la projecció de la institució i de les autoritats polítiques que la representen que no pas a fomentar l'ús del català entre els aprenents. En la mateixa línia, aquests professors apunten que es pot interpretar que, en alguns casos, es produeix una certa instrumentalització dels aprenents perquè, gràcies a la seva presència, s'aconsegueix que hi hagi públic en actes on normalment n'hi va poc. A més, l'enfocament d'algunes activitats es pot interpretar com a paternalista o condescendent.

Si l'objectiu del CPNL és fomentar l'adopció del català, cal acompanyar l'aprenent en el procés. Això, en la majoria de casos, inclou aspectes que van més enllà de qüestions estrictament lingüístiques. Especialment en els nivells Bàsic i Inicial, és relativament freqüent que els aprenents demanin assessorament als tècnics, especialment al professorat, sobre qüestions relacionades amb el permís de residència, la recerca de feina, l'homologació de títols, la tramitació d'ajudes, etc. La resposta davant d'aquestes demandes varia enormement en funció del tècnic: alguns afirmen explícitament que eviten implicar-se en aspectes que vagin més enllà de l'aprenentatge de català, mentre que d'altres intenten ajudar l'alumnat en la mesura de les seves possibilitats, encara que remarquen que no solen tenir les eines ni el temps per a fer-ho.

En relació amb això, cal tenir en compte que, de la mateixa manera que la política lingüística a escala macro va més enllà d'aspectes que afecten exclusivament la llengua i es connecta amb qüestions polítiques i econòmiques, les actuacions perquè els aprenents acabin adoptant el català han d'anar més enllà del que és estrictament lingüístic i s'han d'imbricar en altres aspectes rellevants de la seva vida. Per aquest motiu alguns tècnics apunten que seria convenient planificar, des de la institució, maneres de donar resposta a aquest tipus de demandes, a partir d'espais com els centres oberts de català o els punts d'autoaprenentatge que havien existit en alguns CNL. Tal com s'explicarà a l'apartat de propostes, aquests espais tenen un alt potencial per fomentar aquest procés d'acompanyament.

9.3. El paper del professorat i dels dinamitzadors

Al llarg dels darrers anys la diversificació dels perfils d'alumnat i els canvis en les motivacions per inscriure's a cursos de català han comportat una sèrie de reptes per al professorat del CPNL, tant pel que fa a la transmissió de coneixements com a la gestió de les dinàmiques dins de l'aula. La manca d'eines per afrontar dificultats no previstes —com ara el desinterès explícit d'alguns alumnes per les classes, els recursos limitats per atendre perfils poc acadèmics o, fins i tot, els problemes de disciplina— causa un cert desànim entre els tècnics, de tal manera que, en ocasions, es crea un cercle de desmotivació entre tècnics i aprenents. Es detecta una certa nostàlgia de temps passats, en què es percebia més interès dels alumnes per aprendre i aplicar els coneixements adquirits en el dia a dia.

De la mateixa manera, alguns són crítics amb la direcció que han agafat algunes activitats de dinamització i destaquen que les que es duïen a terme anys enrere eren més eficaces per promoure l'ús del català entre la població. Entre aquestes activitats es destaquen els plans per actuar específicament en barris amb poca presència de català, campanyes per a negocis i establiments de restauració o l'ús generalitzat d'eines com l'Ofercat i l'Indexplà. Alguns tècnics afirmen que, en aquests aspectes, s'ha anat enrere.

Les qüestions de dinamització [...] són accions absolutament d'apostolat, més pròpies dels anys vuitanta, quan començàvem, que no després, quan hi va haver empreses... a finals dels noranta hi va haver empreses que van tenir cert interès a fer l'Indexplà, a veure quin era el nivell d'ús de català en la seva retolació, la cartelleria, la publicitat, l'atenció telefònica... Avui en dia això té un interès, per a mi, molt superficial. [...] Aquesta batalla que estava mig guanyada als anys noranta, per mi ara s'ha dissolt.

Aquesta suma de canvis i pocs recursos per afrontar-los genera entre una part del professorat el que podríem anomenar “efecte Sísif”, és a dir, la sensació que, en termes de foment del català, es comença permanentment sense veure cap resultat de la feina feta ni tenir perspectives de veure'n en el futur. Això fa que de vegades es posi en dubte el sentit de la pròpia feina i genera desmotivació entre els professionals.

Com s'ha esmentat en l'apartat anterior, els graus d'implicació i la resposta dels tècnics davant dels reptes varia significativament en funció de cada cas. Si bé les dinàmiques endògenes de cada CNL i el paper de la direcció té efectes tangibles en la motivació dels tècnics, les diferències individuals en la manera d'afrontar els reptes són també significatives. Si bé alguns professors afirmen que eviten expressament establir cap tipus de relació amb els aprenents fora de les classes, altres s'impliquen personalment per fomentar que practiquin el català més enllà de l'aula. Això inclou des de donar-los el telèfon i dinamitzar grups de WhatsApp fins a convidar els aprenents a activitats socioculturals en les quals els professors estan implicats fora de l'horari laboral —per exemple, participació en corals o grups de cultura popular. Les experiències demostren que aquestes accions tenen efectes positius en els alumnes i que, de fet, alguns dels casos reeixits d'adopció del català són conseqüència

de l'entrada en xarxes de socialització catalanoparlants a través d'un professor. Ara bé, com és obvi, exercir com a tècnic al CPNL és una activitat professional, no necessàriament una qüestió de militància per la llengua en què un tècnic s'hagi d'implicar també des d'una perspectiva personal. Caldria, doncs, establir circuits formals d'acompanyament a l'alumnat des de la institució en comptes de deixar aquesta qüestió en mans de cada professional.

Així doncs, cal plantejar-se quin ha de ser el rol dels tècnics en el foment de l'adopció del català i quins recursos se'ls proporciona. Una part són crítics amb alguns aspectes de l'organització del CPNL. Les jerarquies tenen impacte en el funcionament de la institució. La percepció d'alguns professors i dinamitzadors és que, amb l'actual estructura, no tan sols no es premien les iniciatives pròpies dels tècnics, sinó que en alguns casos es penalitzen. Perquè el CPNL compleixi els objectius que van més enllà de l'estricta aprenentatge lingüístic és imprescindible, d'una banda, que el professorat i els dinamitzadors estiguin motivats per fer la seva feina, disposin de recursos per desenvolupar-la de manera eficient i hi trobin sentit a través dels resultats obtinguts. D'altra banda, algunes de les iniciatives facilitadores de l'adopció, que ara depenen de la iniciativa individual dels tècnics, s'haurien d'institucionalitzar perquè passin a formar part de la missió i el model de funcionament del CPNL, com suggerim a l'apartat 11.

9.4 Els criteris per establir els indicadors d'avaluació

El concepte d'èxit no és unívoc i una actuació es pot qualificar com a més reeixida o menys en funció de criteris diversos. Així, per exemple, aconseguir posar en marxa un nombre elevat de cursos amb milers d'aprenents matriculats és sens dubte una mostra de l'èxit de les actuacions del CPNL. Amb tot, aquest èxit es matisa si es posa el focus en el nombre d'alumnes que passen dels nivells Inicial i Bàsic a altres de més avançats. De la mateixa manera, l'avaluació diferirà si quantifiquem els actes organitzats o si ens focalitzem en l'efecte d'aquests actes en el procés d'adopció del català per part dels aprenents. També és rellevant la distinció entre activitats gratificants —les que fan passar una bona estona als que hi participen— i activitats eficaces —en el cas que ens ocupa, les que serveixen per augmentar el coneixement i l'ús del català (Vila 2013). Un concepte i l'altre no són excloents entre si, però convé tenir en compte la dimensió d'eficàcia a l'hora de planificar activitats.

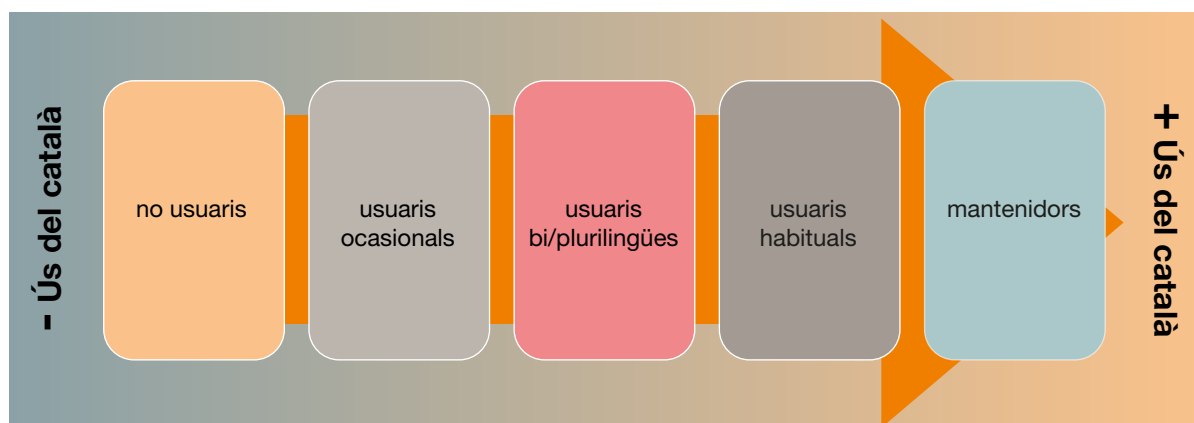
En aquest punt convé no perdre de vista la distinció entre avaluació del producte —és a dir, de l'activitat com a tal— i avaluació del resultat —és a dir, de l'impacte que té (Boix i Vila 1998: 294). De les memòries del CPNL publicades¹⁹ es desprèn que els indicadors d'avaluació actuals —establerts sobre la base dels objectius anuals— se centren en el nombre de cursos, matrícules i activitats dutes a terme. Recollir i avaluar aquestes dades és pertinent i necessari, però probablement no és suficient per conèixer els efectes que tenen aquestes actuacions en l'assoliment d'un dels objectius fundacionals del CPNL, és a dir, en el foment de

¹⁹ Disponibles a <https://www.cpnl.cat/transparencia/linies-d-actuacio/> (última consulta: 22/02/2022).

l'ús del català. Per avaluar més profundament l'efecte d'aquestes activitats caldria afegir-hi altres criteris tant quantitius com qualitius, no necessàriament per publicar a les memòries, sinó per treballar-hi en clau interna en el CPNL.

Aquests criteris s'haurien de definir a partir d'objectius de canvi clarament establerts i assumibles tenint en compte la diversitat de perfils que atén el CPNL i la complexitat de les dinàmiques sociolingüístiques en què desenvolupa la seva activitat. Per mesurar adequadament l'èxit de les actuacions del CPNL els objectius no han d'anar encaminats només a aconseguir "conversions" per part dels aprenents —és a dir, que passin de no utilitzar gens el català a utilitzar-lo habitualment o fins i tot de manera quasi exclusiva—, sinó a incrementar l'ús del català de manera gradual i en funció del punt de partida de cada aprenent, tal com s'indica a la Figura 1.

Figura 1. Procés d'increment gradual de l'ús del català

Entre els indicadors que podrien ajudar a mesurar l'èxit de les actuacions d'acompanyament a l'adopció i a l'increment gradual de l'ús autònom del català entre els aprenents del CPNL hi trobem els següents:

- Nombre d'aprovats per curs.
- Nombre d'alumnes que es matriculen al nivell següent.
- Autoavaluació del propi nivell de coneixement i d'ús del català per part dels aprenents a inici i a final de curs.
- Valoració dels implicats en cada activitat (tècnics, voluntaris, aprenents), tant des del punt de vista del desenvolupament com del resultat. Exemples de preguntes referents a aquests dos aspectes per als diferents perfils d'implicats són les que reproduïm a continuació, amb opcions de resposta gradual:
 - Com valora el desenvolupament de l'activitat (organització, implicació dels participants, funcionament de les dinàmiques previstes)?
 - Fins a quin punt creus que l'activitat està generant adopció del català per part dels participants que no el tenen com a llengua habitual?

10_ Algunes reflexions per a un nou paradigma

Al llarg d'aquest document s'ha constatat que el paradigma sociolingüístic en què tenen lloc en l'actualitat les actuacions del CPNL és diferent que el de la primera etapa de la seva activitat, tant en clau externa (dinàmiques demogràfiques, context polític, model econòmic) com en clau interna (perfils d'aprenents, mètodes d'ensenyament, tipologia d'activitats de dinamització). Cal preguntar-se, doncs, fins a quin punt l'estructura i el funcionament actual del CPNL són els més adequats per complir els objectius fundacionals de la institució, és a dir, estendre el coneixement del català i fomentar-ne l'ús.

Com s'ha explicat, el concepte d'adopció del català per part dels aprenents connecta els objectius relacionats amb l'aprenentatge i els relacionats amb l'ús de la llengua. Per tant, cal plantejar-se si el funcionament actual del CPNL fomenta suficientment l'adopció del català o si, per contra, en alguns casos fins i tot la pot desmotivar —per exemple, en els aprenents que abandonen el CPNL per anar a aprendre català a altres institucions. A partir d'aquí, cal estudiar maneres de maximitzar el rendiment de l'estructura per incentivar que una part dels aprenents que ara no l'adopten ho facin i, alhora, aconseguir que els perfils més propicis al pas de l'aprenentatge a l'adopció segueixin l'itinerari del CPNL.

En el procés d'elaboració d'aquest treball s'han identificat una sèrie d'entrebancs que dificulten l'assoliment dels objectius:

- *Ambigüitat del rol del CPNL en el context sociolingüístic actual de Catalunya i, concretament, en el circuit d'acollida de la immigració.* Per bé que els estatuts defineixen clarament els objectius i el rol del CPNL, a la pràctica aquest rol pot acabar desdibuixat pels canvis demogràfics i sociopolítics de Catalunya en les últimes dècades. El requeriment de certificats d'assistència a cursos de català per als informes d'arrelament i per accedir a determinats llocs de treball amenacen de convertir el CPNL en una institució a cavall entre una agència de certificació i una acadèmia d'idiomes més que no pas en un òrgan de foment de l'ús del català i de la cohesió social en xarxa amb altres agents. Tal com està concebut actualment el circuit d'acollida de la immigració, l'aprenentatge de català tendeix a plantejar-se implícitament com una qüestió independent de la resta, quan, per aconseguir l'objectiu de fomentar-lo entre els nouvinguts, s'hauria de plantejar des d'una perspectiva transversal en tot el circuit, no pas com una missió exclusiva del CPNL. Si se segueix per aquesta via, es

corre el perill que el CPNL tingui un paper cada cop menys rellevant en l'augment del nombre de nous parlants reals i en el foment de la inclusió de la població nouvinguda i de la cohesió social.

- *No coincidència d'objectius entre la institució i alguns perfils d'aprenents.* A causa dels requeriments burocràtics esmentats, i de la consegüent diversificació de perfils d'alumnat, l'agenda del CPNL i la dels aprenents no sempre coincideixen. Mentre que l'objectiu del CPNL és que els usuaris aprenguin català i l'utilitzin en el dia a dia, l'objectiu d'una part dels aprenents és obtenir el certificat per a finalitats administratives. Per fer més eficient el funcionament del CPNL i orientar-lo a l'adopció del català és necessari conèixer per avançat els objectius de cada aprenent a l'hora d'inscriure's al curs. Això obre la possibilitat de negociar-los i trobar una via que satisfaci tant els interessos del CPNL com els dels aprenents. Dit d'una altra manera, si es tenen en compte els objectius de cadascun dels actors individuals serà més fàcil potenciar els objectius institucionals. Això fa possible atendre els interessos específics de cada aprenent, agrupar-los de manera més eficient en funció d'aquests interessos, motivar els que comencen amb l'únic objectiu d'aconseguir el certificat perquè vagin més enllà i evitar l'abandonament dels més propensos a adoptar el català. Cal plantejar-se si mesclar perfils molt diversos en una mateixa aula va a favor dels objectius del CPNL, i si la dicotomia entre cohesió i segregació és vàlida i operativa en aquest context particular i atenent a les característiques actuals de l'alumnat.
- *Massa pes dels condicionants individuals en l'adopció del català.* Ara per ara, les probabilitats que un aprenent adopti el català depenen en bona mesura de la seva pròpia xarxa de socialització i dels seus recursos econòmics i formatius. Les dificultats d'accés a entorns catalanoparlants per part d'alguns aprenents no ha de ser un motiu perquè renunciïn d'entrada a augmentar, en la mesura de les seves possibilitats, l'ús que fan del català. Cal que des del CPNL es faciliti l'entrada a xarxes de socialització en català als alumnes que ho vulguin i, si és necessari, acompanyar-los en aquest procés, en la direcció que apuntem en el següent apartat.
- *Dissociació entre ensenyament i dinamització.* Les àrees d'ensenyament i dinamització es conceben com a independents l'una de l'altra i es prioritza la primera tant pel que fa a la difusió de l'activitat del CPNL com als recursos que s'hi destinen. Cal enfortir i definir explícitament els termes de la relació entre ensenyament i dinamització per fomentar l'adopció del català entre els aprenents.
- *Poca definició dels objectius específics de cada actuació i dels corresponents indicadors d'avaluació.* Cal clarificar millor els objectius de cada activitat i establir criteris per mesurar fins a quin punt és reeixida en termes d'adopció del català. Cal saber d'on es parteix per mirar com es pot millorar i adequar els objectius a cada circumstància. Un exemple d'objectiu seria aconseguir que un determinat percentatge d'aprenents de nivell Bàsic passessin al nivell Elemental i oferir acompanyament —si cal, més enllà de l'aula— perquè el màxim nombre d'alumnes ho aconseguixin.

- *Pocs recursos per fer front als nous reptes per part dels tècnics.* Els tècnics del CPNL acusen la manca de recursos per fer front als canvis tant en el perfil d'alumnes com en les dinàmiques sociolingüístiques generals. Cal dotar-los d'aquestes eines i oferir-los formació sobre gestió de grups, motivació de l'alumnat i dinamització de l'ús del català.

Tenint en compte el que s'acaba d'exposar, les línies de treball del CPNL haurien d'anar orientades a definir objectius de canvi; a actuar en la triple dimensió de l'aprenentatge de la llengua, la sensibilització per a l'ús entre els usuaris del CPNL i en el seu entorn, i a mesurar el grau de compliment dels objectius.

- *Definir objectius de canvi.* Aquests objectius haurien d'anar orientats a aconseguir que els diferents perfils d'aprenents utilitzin més el català després del pas pel CPNL i en funció del seu punt de partida. Això es pot concretar en diferents graus: que els aprenents tinguin eines sociolingüístiques per demanar que els interlocutors catalanoparlants se'ls adrecin en català, que responguin en català quan l'interlocutor se'ls adreci en aquesta llengua, que iniciïn converses en català i, finalment, que es mantinguin en aquesta llengua sempre que l'interlocutor els entengui.
- *Actuar en la triple dimensió de l'aprenentatge de la llengua, la sensibilització per a l'ús entre els usuaris del CPNL i el seu entorn.* Com s'ha repetit al llarg d'aquest informe, l'adopció del català va més enllà de l'aprenentatge i inclou la motivació i les circumstàncies derivades del context sociolingüístic en què es mou cada aprenent. Per això cal actuar de manera equilibrada en aquestes tres dimensions i no solament en la d'aprenentatge. Incidir, en la mesura que sigui possible, en les actituds respecte a la llengua i en el context social en què es mouen els aprenents és imprescindible per incentivar-ne l'adopció. Acompanyar els aprenents que ho vulguin a introduir-se en xarxes de socialització catalanoparlants està alineat amb l'objectiu del CPNL de fomentar la cohesió social. Cal potenciar els vincles i les col·laboracions amb entitats i grups de persones catalanoparlants i fomentar el rol del CPNL com a punt de trobada entre nous i locals.
- *Mesurar el grau de compliment dels objectius.* Per avaluar adequadament les actuacions i, sobretot, l'impacte que tenen, cal establir indicadors d'avaluació alineats amb els objectius específics.

El cicle d'acompanyament a la integració en xarxes catalanoparlants, que es desenvolupa a l'apartat següent, és una proposta per orientar el funcionament del CPNL cap a les línies esmentades i promoure així el procés d'adopció.

11_ El potencial del CPNL per facilitar l'adopció del català: el cicle d'acompanyament a la integració lingüística

Aquest treball ha identificat el que podem denominar el *cicle d'acompanyament en la integració lingüística*, és a dir, el conjunt d'activitats que abracen des de l'acollida del nouvingut fins a la seva incorporació estable com a usuari del català en xarxes de socialització autònomes, amb el benentès que la integració completa a Catalunya passa per l'aprenentatge i l'adopció del català com una llengua d'ús, sola o acompanyada d'altres. Tot i que la divisió administrativa de les tasques del CPNL entre ensenyament i dinamització i la fragmentació entre activitats tot sovint enfosqueix l'existència d'aquest cicle, és relativament senzill de constatar que hi ha un percentatge dels usuaris del CPNL que aprofiten la institució per seguir un itinerari que els dugui des del desconeixement (de vegades només parcial) de la llengua fins a la seva integració autònoma en xarxes com a nous parlants de català.

En la seva versió més extensa, el cicle d'acompanyament a la integració implica tot el conjunt de tasques que fa el CPNL tendents a passar des de l'estadi de desconeixement de la llengua o manca d'ús autònom fins a l'estadi de coneixedors suficients i usuaris autònoms de la llengua, especialment si participen en xarxes socials autònomes com a usuaris del català. Òbviament, els aprenents poden entrar en el cicle des d'estadis totalment inicials, com ara els nouvinguts acabats d'arribar, o fer-ho amb certs coneixements de català obtinguts de manera tutelada o autònoma. L'èxit final ha de mesurar-se pel grau d'avenç en el cicle i, especialment, pel seu acompliment final. En aquest sentit, un bon punt de partida és el projecte L'ús oral: de l'aula al carrer,²⁰ actualment en fase pilot. Aquest projecte s'hauria d'incloure en el cicle d'acompanyament si la proposta es desenvolupa.

El cicle d'acompanyament implica bona part de les activitats d'ensenyament de la llengua, des de la primera acollida fins als nivells superiors, i un nombre considerable de les activitats denominades de dinamització, tot i que no totes vagin adreçades a aquest cicle. Hi ha, en efecte, activitats de dinamització lingüística entre les que desenvolupa el CPNL que no

20 Vegeu <https://www.cpnl.cat/promocio-us/sensibilitzacio/us-oral-de-l-aula-al-carrer-inscripcio/> (última consulta: 22/02/22).

són d'acompanyament sinó de natura més empresarial, legal, de promoció de l'oferta i el consum, etc. Aquestes activitats són plenament legítimes i molt necessàries, però són intrínsecament diferents de les d'acompanyament i, per tant, s'han de tractar de manera diferenciada. A més, és important no perdre de vista que no tots els usuaris del CPNL volen seguir necessàriament el cicle d'acompanyament. Això depèn dels seus objectius: per exemple, els catalanoparlants inicials que només volen adquirir una formació que no van tenir de joves o els qui només cerquen un títol per motivacions laborals no tenen per què estar interessats en l'acompliment del cicle. El que sí que és obvi és que els aprenents del CPNL, com a persones embarcades en un procés d'adquisició de la llengua, són en gran mesura candidats naturals a seguir aquest cicle d'acompanyament. En aquest sentit, el CPNL hauria de tenir com un dels seus objectius maximitzar el nombre d'usuaris que l'acompleixen.

El cicle d'acompanyament pot sintetitzar-se en la taula següent, entenent que l'objectiu és que els usuaris acompanyats franquegin etapes en direcció dreta i descendent, és a dir, que passin de l'estadi 0A a l'estadi 3D.

Taula 9. El cicle d'acompanyament a la integració lingüística

Estadi	A	B	C	D
No integració	Manca de coneixement i/o ús del català			
Coneixement (ensenyament)	Primera acollida	Nivells bàsics i inicials	Nivells intermedis	Nivells superiors
Usos (dinamització)	—	Primeres experiències d'ús tutelat	Usos acompanyats Integració en xarxes tutelades	
Integració	Usuari autònom en la vida quotidiana Participant actiu en xarxes autònomes			

Abans de tancar l'apartat, són oportunes algunes reflexions sobre les conseqüències d'aquest plantejament per a les activitats desenvolupades pel CPNL, si se'n vol optimitzar l'impacte en el cicle d'acompanyament:

1. Convé reduir la divisió entre activitats d'ensenyament i de dinamització-acompanyament i reforçar els espais d'interconnexió entre les que es fan. En aquest sentit:
 - 1.1. Cal treballar especialment els espais d'ús tutelat (voluntaris, comerços col·laboradors, etc.) perquè es produeixi realment l'acompanyament des del punt de vista de l'aprenentatge.
 - 1.2. Cal interioritzar que (bona part de) l'ensenyament del CPNL té lligams amb el cicle d'acompanyament. En altres paraules, el CPNL no pot funcionar com una acadèmica d'idiomes.

2. Cal entendre que el centre de l'activitat d'acompanyament és l'aprenent, no pas la llengua, i això implica diverses coses:
 - 2.1. Cal formació específica de tots els agents implicats en el cicle, tant els treballadors del CPNL com els membres de xarxes tutelades. Els primers han de poder atendre necessitats que no són estrictament lingüístiques perquè aquesta serà la manera d'incorporar al cicle un conjunt d'usuaris del CPNL que *a priori* no saben que els pot interessar. Per exemple, incrementant la participació de menors sense referents adults o d'aprenents de perfil estrictament laboral al cicle d'acompanyament.
 - 2.2. Cal deixar meridianament clar a tots els implicats en aquestes activitats que la llengua per defecte és el català, perquè hi ha un risc molt elevat d'oblidar-ho. És el que ha passat, per exemple, amb nombrosos plans d'entorn d'escoles, que han acabat estrenyent els vincles entre els centres educatius i el seu entorn però potenciant l'ús ja predominant del castellà.

12_ Conclusions i propostes

Els resultats d'aquesta recerca indiquen que pot ser oportú abordar una reflexió aprofundida sobre el rol i les funcions del CPNL en el context demogràfic actual, per tal de mitigar l'amenaça que acabi sent percebut com una institució a cavall d'una agència de certificació i d'una acadèmica d'idiomes, amb un pes rebaixat de l'objectiu fundacional de fomentar l'ús del català. Entre els reptes que caldria afrontar per avançar en aquesta direcció destaca l'actualització dels instruments amb què s'atenen els perfils emergents i creixents d'alumnat poc motivat per a l'aprenentatge del català, i les estratègies per fidelitzar els diversos perfils d'alumnes i per fer-los avançar des d'estadis incipients a estadis més avançats de coneixement de la llengua, que en facin factible l'adopció. També caldria actualitzar i clarificar el rol del CPNL en el circuit d'acollida a les persones immigrades i refugiades, i les vies per consolidar-lo com un organisme clau de foment de l'ús del català i de la cohesió social a partir del treball en xarxa amb altres agents de les polítiques d'immigració.

De les entrevistes amb els tècnics del CPNL s'ha pogut inferir que alguns aspectes de l'estructura actual no són del tot adequats per fer front a les necessitats presents. Alguns d'ells perceben que les jerarquies internes no afavoreixen el desenvolupament de certes iniciatives. D'altra banda, haver entrevistat tècnics de quatre CNL diferents ha permès constatar que les iniciatives dels Serveis Centrals poden arribar a concretar-se de maneres força diferents en els diferents CNL, en funció de les perspectives i interessos de la direcció de cada centre, de manera que acaben contribuint en diferent mesura a reforçar el cicle d'acompanyament a la integració que hem identificat en l'informe. Els resultats també indiquen que, en la visió dels tècnics, en l'actualitat l'ensenyament acapara molts més recursos que la dinamització orientada al foment de l'ús. Es detecta, per tant, una necessitat de reforçar els espais d'interconnexió entre ensenyament i dinamització per relligar els objectius d'ensenyament i de foment de l'ús, i de dotar els tècnics de recursos i eines suficients i renovats per fer front als reptes actuals de la institució.

En el procés d'adopció del català encara hi té massa pes el perfil individual de l'aprenent i de les seves pròpies xarxes de socialització. Cal pensar, doncs, estratègies per facilitar l'accés tutelat dels aprenents a xarxes de socialització catalanoparlants —tot creant-ne, si cal, de noves— per mitigar el pes dels factors estructurals individuals en aquest procés d'adopció. Sempre, és clar, que aquest procés formi part dels objectius de l'aprenent, que pot tenir, le-

gítimament, altres interessos en el seu pas pel CPNL. Per als que sí que hi estan interessats, el CPNL podria esdevenir en major mesura que no en l'actualitat un punt de connexió i de trobada entre nouvinguts i "locals", tot fomentant activitats de grup a partir d'interessos comuns com les que s'han identificat en l'elaboració de l'informe. Situant el cicle d'acompanyament a la integració lingüística dels aprenents al centre, caldria reformular alguns dels criteris d'avaluació de l'èxit en l'acció del CPNL, tot incorporant-hi elements qualitius i establint indicadors de mesura de l'impacte de les diferents actuacions.

Finalment, s'ha constatat que algunes de les dinàmiques de funcionament actuals dificulten que els tècnics percebin una connexió evident entre la seva acció professional i el foment efectiu de l'ús del català, cosa que els pot generar desmotivació. Si bé és clar que la reculada en l'ús del català en diferents àmbits depèn fonamentalment dels cicles demogràfics i de factors estructurals que no afavoreixen l'adopció del català entre els immigrants adults, i que resultaria il·lusori —i desmotivador a la llarga— concebre el CPNL i la seua valuosa tasca d'extensió del coneixement i l'ús del català com a responsable únic de la millora de la situació, el cert és que s'ha detectat més motivació entre el professorat dels centres que impulsen activitats de foment de l'adopció de manera més sistematitzada, visible i eficaç. Percebre resultats palpables en el foment de l'ús i l'adopció del català com a resultat de les activitats del CPNL pot incrementar, per tant, la motivació dels tècnics.

12.1. Propostes

Cloem el document amb un esbós de set propostes que podrien ajudar a consolidar, com a part integral del funcionament del CPNL, el cicle d'acompanyament a la integració lingüística, que se situa com hem vist a la intersecció entre dues de les missions fundacionals del Consorci: estendre el coneixement i fomentar l'ús de la llengua catalana. Una vegada seleccionades i prioritzades aquestes propostes, caldrà identificar els agents encarregats de dur-les a terme i planificar-ne el disseny, la implementació i l'avaluació.

1. *Desenvolupar el cicle d'acompanyament a la integració lingüística com a part integral del funcionament del CPNL.* Entre altres, l'impuls a aquesta perspectiva implica situar els aprenents al centre, dissenyar itineraris personalitzats segons els perfils (nivell formatiu, motivació, xarxes de socialització actuals), i facilitar-los la vinculació amb xarxes de socialització catalanoparlants, tutelades o autònomes (vegeu més avall), amb l'objectiu general que el màxim nombre d'aprenents puguin esdevenir —si així ho desitgen— usuaris autònoms de la llengua catalana. L'adopció d'aquesta perspectiva implica definir uns objectius específics per a cada perfil d'aprenent, clarificar i sistematitzar les implicacions per a les activitats i el funcionament actual del CPNL, i establir indicadors per avaluar-ne l'impacte.
2. *Redefinir el rol del CPNL en el circuit d'acollida a les persones immigrades i refugiades.* El context demogràfic i de política lingüística actual demana una clarificació del rol del CPNL en la xarxa d'entitats i institucions que gestionen les polítiques d'acollida a

Catalunya i, ahora, reclama que el foment del català s'incorpori com un objectiu transversal d'aquestes polítiques, tal com proposava el Pacte Nacional per a la Immigració²¹ i establia la Llei 10/2010, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya. Un objectiu, però, en què es detecta un cert relaxament, tant en les entitats del sector públic com en les del tercer sector. Així doncs, i de la mateixa manera que cal acompanyar els aprenents, cal també un acompanyament del personal i els voluntaris d'aquestes organitzacions en qüestions sociolingüístiques i de gestió dels usos lingüístics. Les actuacions haurien de comprendre, entre altres, activitats de formació i sensibilització per al personal d'institucions públiques i organitzacions socials i d'acollida que treballin en el camp de la immigració i la cohesió social, en el marc de l'establiment de vincles estables i duradors entre els diferents agents que vagin més enllà de proporcionar-los formació puntual des del CPNL.

3. *Canviar alguns aspectes de la gestió dels nous perfils de l'alumnat.* Entendre les motivacions dels aprenents a l'hora d'inscriure's a un curs de català és fonamental si es vol maximitzar l'impacte de l'acció del CPNL en el procés d'adopció del català. L'elaboració de l'informe ha permès constatar una certa disparitat en aquest aspecte, entre les motivacions adduïdes pels aprenents en el moment d'inscriure's al curs i les percepcions del professorat. En part, això s'explica perquè els qüestionaris d'inscripció utilitzen categories de resposta massa genèriques. Per posar-ne un exemple, el seguiment d'un curs de nivell Inicial o Bàsic com a via per facilitar l'obtenció d'un certificat d'arrelament, que molts tècnics han destacat com a motivació principal d'una part important (i creixent) de l'alumnat — que, d'entrada, té poc interès intrínsec en l'aprenentatge de la llengua —, pot aparèixer en el qüestionari com un “motiu personal” i equiparar-se, així, a les raons per inscriure-s'hi de perfils altament motivats en l'aprenentatge del català — per identificació amb la catalanitat o per la voluntat d'incorporar-se a xarxes catalanoparlants, entre altres. Cal, doncs, refinar els instruments d'obtenció de dades en el moment de la inscripció, oferint més opcions de resposta i permetent la selecció de més d'una opció de resposta. Més enllà d'aquesta identificació inicial de les motivacions, cal dissenyar estratègies de motivació i acompanyament específiques per a cada perfil d'aprenent, per aconseguir, en primer lloc, fidelitzar l'alumnat perquè una proporció més elevada que l'actual avanci en els nivells oferts pel CPNL, tot compensant el desequilibri actual entre els nivells més bàsics i els més avançats; i en segon lloc, facilitar la transformació gradual dels usos lingüístics als aprenents que hi estiguin interessats. A banda d'això, i en relació amb el perfil d'aprenent interessat bàsicament en l'obtenció de certificats de residència i arrelament, es considera problemàtic que la certificació correspongui a les hores cursades i no a l'aprofitament del curs, perquè aquest fet mina l'eficàcia i els efectes transformadors dels cursos i,

21 Vegeu https://igualtat.gencat.cat/web/.content/Ambits/antiracisme-migracions/politiques-i-plans/plans-programes/Document_final_PNI_catala.pdf (última consulta: 22/02/2022).

ahora, pot incidir negativament sobre la motivació i la implicació de l'alumnat en el procés d'aprenentatge. Caldria plantejar la conveniència i la possibilitat de supeditar l'obtenció dels certificats acreditatius a l'aprofitament del curs (ja sigui a través d'avaluació continuada o d'una prova final) i no a la simple acreditació de l'assistència.

4. *Facilitar l'entrada dels aprenents a xarxes de socialització catalanoparlants i concebre el CPNL com a espai de connexió entre nous i "locals"*. Aquesta proposta general es pot concretar en diferents iniciatives:

- En primer lloc, es tracta de potenciar el treball conjunt amb xarxes i comunitats de pràctiques ja existents. D'una banda, a partir de nous acords i de l'enfortiment dels vincles entre els diferents CNL i les entitats i institucions de la societat civil proclius a implicar-se en el cicle d'acompanyament a la integració lingüística en el seu àmbit local o comarcal d'actuació. Es tracta, en aquest cas, que el CNL faciliti la participació tutelada dels aprenents en les activitats d'aquestes entitats, i que ho acompanyi amb activitats de sensibilització que reforcin entre els professionals i els voluntaris de les entitats la consciència que, a banda de les activitats que desenvolupen de manera prioritària, també són agents clau en el procés d'aprenentatge i activació de l'ús del català dels aprenents que s'hi incorporen. En alguns casos, la participació dels aprenents, inicialment tutelada, pot passar a ser autònoma, cosa que reforçaria el seu procés d'adopció i, alhora, tindria la virtut de contribuir a enfortir les entitats de la societat civil. Encara en l'àmbit dels acords amb institucions ja implantades en el territori d'actuació de cada CNL, es proposa potenciar els acords amb universitats i centres de formació professional perquè la participació com a voluntaris al Voluntariat per la Llengua es convalidi com a pràctiques o crèdits, amb l'objectiu de diversificar els perfils de les persones voluntàries —una necessitat detectada pel personal tècnic entrevistat. Poden ser-hi especialment proclius els estudis de treball social, educació social, integració social, magisteri, pedagogia, antropologia o filologia. El CPNL podria certificar als participants un nombre d'hores de pràctiques d'acollida i integració d'immigrants i refugiats, que a banda de convalidar-se en el marc dels seus estudis, es podrien reflectir en el currículum dels participants —cosa especialment útil en un moment de la trajectòria formativa en què, generalment, encara no es disposa d'experiència professional en el camp.
- En segon lloc, es tracta de potenciar la formació de xarxes *ex novo* en els contextos que ho requereixin. En l'elaboració de l'informe s'han identificat experiències de foment d'activitats de grup i de creació de comunitats de pràctiques tutelades a partir d'interessos comuns. El foment d'aquestes pràctiques, fins ara generalment de caràcter espontani, es podria incorporar de manera més sistemàtica a les tasques dels CNL en el marc del cicle d'acompanyament, per potenciar la integració de l'extensió del coneixement i la promoció de l'ús. L'avantatge d'aquest tipus d'iniciatives és que, com ha mostrat la recerca sobre nous parlants, és més senzill introduir l'ús del català amb persones noves que no pas transformar els usos lingüístics ja establerts. La creació de xarxes *ex novo* permet barrejar desconeguts i planificar des d'un inici l'establiment del

català com a llengua per defecte de les interaccions en el marc de les activitats. Per maximitzar la seva eficàcia, les activitats han de ser duradores, no efímeres; organitzar-se a l'entorn de grups petits i mitjans (d'entre 6 i 12 persones, per exemple); i partir d'una coresponsabilització de tots els participants en la gestió dels usos lingüístics.

5. *Clarificar i reforçar els lligams entre ensenyament i dinamització lingüística.* La perspectiva d'un cicle d'acompanyament a la integració lingüística implica relligar els objectius d'ensenyament i foment de l'ús de la llengua, i afavorir una acció institucional centrada en els aprenents. Una proposta en aquesta direcció, apuntada pels tècnics entrevistats, podria consistir a reobrir —tot replantejant, si cal— els Centres Oberts de Català que havien funcionat en diferents CNL. Aquests centres tindrien com a missió l'acompanyament de l'aprenent més enllà del focus en l'aprenentatge de la llengua: en la mesura de les possibilitats, es tractaria de facilitar el suport en qüestions com la cerca de feina o la resolució de tràmits burocràtics, tot potenciant l'autonomia dels aprenents i, alhora, generant vincles amb la institució i amb els seus tècnics. Com apuntaven alguns dels tècnics entrevistats, si no s'acompanyen els aprenents en aquesta mena de necessitats —que solen ser les seves prioritats, especialment en el cas dels que s'inscriuen en els cursos inicialment per motius extrínsecs a l'aprenentatge del català—, es corre el risc de “perdre'ls”, i de facilitar la fidelització i la continuïtat entre nivells. En els casos en què es disposi d'espai suficient, es podrien reobrir sense necessitat en principi d'incorporar nou personal, ja que l'atenció pot recaure en els professors o tècnics mentre estan treballant en altres qüestions (corregint textos, preparant classes o activitats, etc.).
6. *Redefinir i refinar els indicadors d'avaluació.* Com s'ha avançat en l'apartat 9.4, cal avançar cap a una avaluació més sistemàtica i aprofundida de les activitats del CPNL, amb indicadors sobre l'eficàcia de les diferents actuacions en relació amb els seus resultats i el seu impacte. Amb aquest objectiu, pot ser oportú incloure aspectes qualitatius en els informes d'avaluació, que permetin anar més enllà de les xifres per entendre les experiències, interessos i expectatives de tots els agents implicats: professors, dinamitzadors, aprenents. La incorporació de nous i diferents indicadors d'avaluació no implica una necessitat de modificar el balanç públic de l'activitat a través de les memòries d'activitat, però sí que és de vital importància disposar-ne en un nivell intern.
7. *Renovar la formació dels tècnics en dinamització i foment de l'ús.* Els tècnics entrevistats constaten una necessitat de comptar amb eines renovades i més recursos per fer front als reptes que genera la nova situació, en el sentit, entre altres, de potenciar l'ús i l'adopció del català entre els aprenents, de motivar-los per implicar-se en el procés d'aprenentatge, o de gestionar els usos lingüístics en el marc de xarxes socials tutelades. A més de comptar amb més eines i recursos, cal no perdre de vista el risc de desmotivació dels treballadors, que es pot mitigar amb la definició i implantació d'un cicle d'acompanyament a la integració lingüística que permeti maximitzar la percepció d'impacte de la seva feina.

Referències

- BADOSA, Albert. 2020. [L'efecte mirall en les ideologies lingüístiques dels amazics i els quátxues a Catalunya](#). *Treballs de Sociolingüística Catalana* 30, 139-155.
- BECK, Ulrich. 2002. The Cosmopolitan Society and Its Enemies. *Theory, Culture & Society* 19(1-2), 17-44.
- BILLIG, Michael. 2006. *Nacionalisme banal*. Catarroja — València: Universitat de València — Editorial Afers.
- BLOMMAERT, Jan. 2007. "Sociolinguistic Scales". *Intercultural Pragmatics* 4-1, 1-19.
- BOIX, Emili; VILA, F. Xavier. 1998. *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel Lingüística.
- BRETXA, Vanessa; PARERA, M. Àngels Parera. 2012. [«Et dóna la base»: Itineraris biogràfics d'adquisició i ús del català del jovent castellanoparlant de Sabadell i Santa Coloma de Gramenet](#). A: Vila, F. Xavier. *Posar-hi la base. Usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*, 47-56. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Xarxa CRUSCAT.
- BRETXA, Vanessa; COMAJUAN-COLOMÉ, Llorenç; VILA, F. Xavier. 2017. *Les veus del professorat. L'ensenyament i la gestió de les llengües a secundària*. Barcelona: Horsori.
- CAGLITUTUNCIGIL, Tülay. 2014. [Constructing Inequalities in Bilingual Spaces: Teaching Catalan to Female Immigrants](#). *Digitum* 16 (75-83).
- CONESA, Alba; IBARZ, Rosa. 2015. [El Consorci per a la Normalització Lingüística: "25 anys fent bategar el català"](#). *Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística* 56, 70-78.
- CONSORCI PER A LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA. 2018. [Consorci per a la Normalització Lingüística. Memòria 2017](#).
- . 2020. [Consorci per a la Normalització Lingüística. Memòria 2019](#).
- CORONA, Víctor; BERMELL, Òscar. 2008. [Experiencias de socialización de chicos y chicas de familias ecuatorianas: ¿dónde comienza el viaje?](#) Fundació Jaume Bofill, número 1575.
- CORONA, Víctor; BLOCK, David. 2020. Raciolinguistic micro-aggressions in the school stories of immigrant adolescents in Barcelona: a challenge to the notion of Spanish exceptionalism? *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 23(7), 778-788.

CORTÈS-COLOMÉ, Montserrat; BARRIERAS, Mònica; COMELLAS, Pere. 2016. Changes in immigrant individuals' language attitudes through contact with Catalan: the mirror effect. *Language Awareness* 25(4), 272-289.

Dörnyei, Zoltán. 2018a. Motivating students and teachers. A: Lontas, J. I. (ed.). *The TESOL encyclopedia of English language teaching* Vol. 7, 4293-4299. Alexandria, VA: TESOL.

—. 2018b. Engaging language learners: Focus on the school context and the learner's peer group, Cambridge University Press. En línia a: <https://www.youtube.com/watch?v=hg6BS-bpVgVU>

FABÀ, Albert. 2019. Capítol 6. L'aprenentatge de català de la població adulta a Catalunya. A: *Anàlisi de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població a Catalunya 2013. Volum 2. Edat, ocupació, lloc de naixement, classe social, territori i aprenentatge de català*, 98-114. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.

FERNÁNDEZ, Josep-Anton; PINTO, Puri; PÉREZ, Carmen. 2010. *El català també es meu. Guia per a nous i futurs parlants de català*. Barcelona: Fundació Vincle-Plataforma per la Llengua.

FLORS-MAS, Avel·lí. 2017. *Usos lingüístics i identitats socials entre adolescents catalans i valencians*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.

—. 2021a. Canvis socials i evolució de les polítiques lingüístiques a Catalunya (1979-2020). Dins *Accions polítiques sobre la llengua: adequació i eficàcia. Actes de la Sisena Jornada Pompeu Fabra. Barcelona, 19 i 20 de novembre de 2020*, 13-30. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, Càtedra Pompeu Fabra.

—. 2021b. Immigration and languages in Catalonia: from policies to results. *Journal of Iberian and Latin American Research* 27(2), 368-385.

GALINDO, Mireia; DE ROSSELLÓ, Carles; BERNAT, Francesc. 2021. *El castellà a la Catalunya contemporània: història d'una bilingüïtzació*. Benicarló: Onada edicions.

GARRIDO, Maria Rosa. 2010. *Tensions ideològiques sobre "la llengua d'acollida" en un projecte residencial per a migrants*. *Llengua, Societat i Comunicació* 8 (19-26).

GARRIGA, Enric; TORRIJOS, Anna. 2009. *Què és i com funciona l'aplicació web Indexplà*. *Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística* 46, 67-80.

Generalitat de Catalunya. 2019. *Els usos lingüístics de la població de Catalunya. Resultats de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població. 2018*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

GIFREU, Josep. 2014. *El català a l'espai de comunicació. El procés de normalització de la llengua als mitjans (1976-2013)*. Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.

JAWORSKI, Adam. 2015. Globalese: A New Visual-Linguistic Register. *Social Semiotics* 25(2), 217-235.

JENKINS, Richard. 2004. *Social Identity*. Londres: Routledge.

KANNO, Yasuko; NORTON, Bonny. 2003. Imagined Communities and Educational Possibilities: Introduction. *Journal of Language, Identity, and Education* 2(4), 241-249.

- LAMUELA, Xavier. 2004. [Instal·lació o establiment? Encara sobre els objectius de la promoció lingüística](#). *Caplletra. Revista Internacional de Filologia* 37, 215-242.
- MARÍ, Isidor. 2012. [Els usos lingüístics: tres consideracions sobre la delimitació conceptual, la consolidació i la modificabilitat](#). *Treballs de Sociolingüística Catalana* 22, 17-26.
- MARTÍN PERIS, Ernesto. 2001a. [Què vol dir treballar a classe amb tasques comunicatives? Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística](#) 21, 54-65.
- . 2001b. [Què vol dir treballar a classe amb tasques comunicatives? \(i II\)](#). *Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística* 22, 55-60.
- MARTÍNEZ, Roger; PUJOLAR, Joan; GONZÁLEZ, Isaac; FONT, Anna. 2012. [El poder de la normalitat: Sobre els joves i la llengua a Catalunya](#). *Journal of Catalan Studies* 15, 1-28.
- MASON, Jennifer. 1996. *Qualitative Researching*. Londres: SAGE.
- MASSAGUER Comes, Marina. 2022. *No catalanoparlants a Catalunya: Poder, desigualtats i llengua catalana*. Tesi doctoral (en curs), Universitat Oberta de Catalunya.
- MORALES-GÁLVEZ, Sergi; PÉREZ-LOZANO, Lluís. 2019. [Per què li diuen «imposició» quan volen dir «política lingüística»? Pensem](#), 17 de juliol de 2019.
- NOELS, Kimberly A.; PELLETIER, Luc G.; CLÉMENT, Richard; VALLERAND, Robert J. 2000. [Why Are You Learning a Second Language? Motivational Orientations and Self-Determination Theory](#). *Language Learning* 50(1), 57-85.
- O'ROURKE, Bernadette; PUJOLAR, Joan; RAMALLO, Fernando. 2015. New speakers of minority languages: the challenging opportunity — Foreword. *International Journal of the Sociology of Language* 231, 1-20.
- PAVLENKO, Aneta. 2006. *Emotions and Multilingualism*. Cambridge University Press.
- PUIGDEVALL, Maite; WALSH, John; AMORRORTU, Estibaliz; ORTEGA, Ane. 2018. 'I'll be one of them': linguistic mudes and new speakers in three minority language contexts. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 39:5, 445-457.
- PUJOLAR, Joan. 2007. African Women in Catalan Language Courses: Struggles over Class, Gender and Ethnicity in Advanced Liberalism. Dins McElhinny, Bonnie (ed.): *Words, Worlds and Material Girls: Language, Gender, Global Economies*, 305-347. Berlín: De Gruyter Mouton.
- . 2010. Immigration and language education in Catalonia: Between national and social agendas. *Linguistics and Education* 21, 229-243.
- . 2020. [Nous parlants: llengua i subjectivitat](#). *Treballs de Sociolingüística Catalana* 32, 17-38.
- PUJOLAR, Joan; PUIGDEVALL, Maite. 2015. Linguistic 'Mudes': How to Become a New Speaker in Catalonia. *International Journal of the Sociology of Language* 231, 167-187.
- PUJOLAR, Joan; GONZÁLEZ, Isaac. 2013. Linguistic 'Mudes' and the De-ethnicization of Language Choice in Catalonia. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 16, 138-152.
- PUJOLAR, Joan; GONZÁLEZ, Isaac; FONT, Anna; MARTÍNEZ, Roger. 2010. *Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania.

RAMALLO, Fernando. 2020. *Neofalantismo y el sujeto neohablante*. A: MARTÍN Rojo, Luisa; PUJOLAR, Joan (ed.): *Claves para entender el multilingüisme contemporáneo*, 229-265. Saragossa: Editorial UOC / Prensas de la Universidad de Zaragoza.

SOROLLA, Natxo. 2012. [Estabilitat i canvi de la llengua inicial en els usos lingüístics interpersonals. Una anàlisi comparativa del País Valencià, la Franja, les Illes Balears i Catalunya](#). A: VILA, F. Xavier (ed.): *Posar-hi la base: usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*, 91-108. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

— . [Tria de llengües i rols sociolingüístics a la Franja des de la perspectiva de l'anàlisi de xarxes socials](#). Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.

SOROLLA, Natxo; FLORS-MAS, Avel·lí. 2020. [L'ús del català entre els millennials de Catalunya: el pes diluït de l'origen lingüístic](#). *Revista Llengua i Dret* 73, 50-68.

VILA, F. Xavier. 2013. Per avançar en l'ús. Reflexions aplicades entorn dels canvis dels comportaments lingüístics. Presentació a les *I Jornades de Dinamització adreçades al personal del CPNL*. Barcelona, 23 de novembre de 2013.

— . 2019. [Models de política lingüística i els seus condicionaments sociolingüístics: aplicacions al cas de Catalunya](#). *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals — Journal of Self-Government* 30, 97-145.

— . 2020. Teaching and Learning of Catalan. ARGENTER, Joan A.; LÜDTKE, Jens (ed.). *Manual of Catalan Linguistics*, 669-682. Berlín: De Gruyter.

VILA, F. Xavier; GALINDO, Mireia. 2009. [El sistema de conjunció en català en l'educació primària a Catalunya: impacte sobre els usos](#). *Treballs de Sociolingüística Catalana* 20, 21-69.

— . 2012. [Sobre la història i l'extensió de la norma de convergència lingüística a Catalunya](#). A: VILA, F. Xavier (ed.): *Posar-hi la base: usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*, 31-45. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

VILA, F. Xavier; SOROLLA, Natxo. 2018a. Capítol 6. Les llengües en els usos interpersonals i en els àmbits de consum i serveis. A [Anàlisi de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població a Catalunya 2013. Volum 1. Coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics](#), 124-160. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.

— . 2018b. Capítol 7. Els grups segons els usos lingüístics i l'evolució de l'ús del català entre el 2003 i el 2013. A [Anàlisi de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població a Catalunya 2013. Volum 1. Coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics](#), 161-189. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.

VILA, F. Xavier; VIAL, Santiago. 2000. *Informe «Escola i ús»: Les pràctiques lingüístiques de l'alumnat de 2n nivell de cicle superior d'educació primària de Catalunya en situacions quasi espontànies*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Ensenyament.

WOOLARD, Kathryn A. 2016. *Singular and Plural. Ideologies of Linguistic Authority in 21st Century Catalonia*. Nova York: Oxford University Press.

Annex. Guió de les entrevistes

Guió d'entrevista per a professorat i dinamitzadors

Presentació

Em dic X i soc investigador/a del Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació (CUSC) de la Universitat de Barcelona, en una línia de recerca que té el suport de la Direcció General de Política Lingüística. Ara estem fent un estudi sobre la col·loquialització del català entre els alumnes i aprenents, un procés que entrellaça l'aprenentatge de la llengua fora de l'aula amb el pas a utilitzar-la en alguns contextos. El nostre objectiu és recollir les bones pràctiques dels aprenents de català reeixits del CPNL en aquest terreny per poder entendre-les i difondre-les.

Abans de res, et volem donar les gràcies per participar en l'estudi i deixar clar que tot el que ens diguis serà tractat amb confidencialitat i sempre es mantindrà l'anonimat. Aquesta conversa durarà entre mitja hora i tres quarts i l'enregistrarem en àudio. Abans de començar, ens dones el teu consentiment per a enregistrar-ho?

Les preguntes són només un guió. Pots afegir qualsevol observació que creguis interessant en qualsevol moment de la conversa.

Guió

Trajectòria professional

1. Quina ha sigut la teva trajectòria d'estudis i professional fins ara?
 - 1.1. Quan vas començar a treballar al CPNL?
 - 1.2. Quines tasques has desenvolupat al llarg de la teva trajectòria?
 - 1.3. Quines tasques desenvolupes ara?
2. Has detectat canvis des que vas començar? Per exemple, en el perfil d'alumnes, les maneres d'ensenyar, les activitats de dinamització, el pes de la dinamització en relació amb el dels cursos, etc.

EI CNL

1. Com descriuries l'alumnat del CNL on treballes des del punt de vista sociolingüístic? Llengües inicials, perfils socioeconòmics, motivacions per aprendre català, etc.
 - 1.1. Teniu varietat de perfils?
 - 1.2. Hi ha algun perfil que predomini?
2. Per a professors: Més enllà dels cursos regulars, organitzeu activitats per facilitar la col·loquialització de la llengua (ex., parelles lingüístiques, tertúlies a bars, etc.)?
3. Per a dinamitzadors: Quin tipus d'activitats de dinamització organitzeu? Quin tipus d'alumnes hi solen participar? Compteu amb la implicació d'altres agents? Quins? Com la valoreu?
4. Com coordineu l'activitat docent i les activitats de dinamització?

Els alumnes i els aprenents i el seu entorn

[En les preguntes que segueixen pots explicar casos o anècdotes de persones concretes, que també seran anonimitzades.]

1. Coneixes aprenents que hagin aconseguit parlar català habitualment en algun àmbit del seu dia a dia, més enllà de l'aula? Quin percentatge dels aprenents diries que són?
2. En cas afirmatiu, t'has fixat si solen respondre a algun perfil o perfils concrets (feines, entorns familiars i socials, activitats de lleure en què participen, etc.)?
3. Quines creus que són les principals motivacions que tenen aquests aprenents reeixits per acabar parlant català més enllà de l'aula?
4. Diries que les característiques sociolingüístiques del territori faciliten o dificulten aquest procés de col·loquialització? En quin sentit?

Les activitats semidirigides

1. Quin paper creus que tenen les activitats que els proposeu pel que fa a aquest aspecte? Per exemple...
 - 1.1. Les parelles lingüístiques i similars (Xerrem, intercanvis en línia, etc.)
 - 1.2. Les botigues col·laboradores
 - 1.3. Les activitats culturals (sortides conjuntes, cinema, teatre, etc.)
 - 1.4. Les reflexions que pugueu fer sobre motivació o usos
 - 1.5. Lectures
 - 1.6. Altres

Les activitats autònomes

1. Quins recursos fan servir autònomament, els aprenents, per millorar? Quins diuen que els van millor? (esperem respostes espontànies, suscitarem si no s'esmenten)
 - 1.1. Aprofitar els companys de curs per practicar el català
 - 1.2. Buscar altres interlocutors per practicar el català (família, amics, companys de feina, etc.)
 - 1.3. Buscar contextos facilitadors de l'ús (entitats o activitats catalanes)
 - 1.4. Llegir llibres, revistes, premsa, etc. (en paper o en línia)
 - 1.5. Escriure a les xarxes (WhatsApp, Twitter, Facebook, TikTok...)
 - 1.6. Mirar programes de televisió
 - 1.7. Mirar vídeos de YouTube, Instagram i similars
 - 1.8. Escoltar la ràdio
 - 1.9. Escoltar música
 - 1.10. Altres
2. Coneixes altres estratègies o "trucs" que facin servir els aprenents per practicar el català fora de l'aula?
3. Quins canvis proposaries en les activitats del centre per a facilitar aquest procés de col·loquialització, de "salt" del coneixement a l'ús?

Tancament

1. Per part nostra, ja hem acabat l'entrevista. Hi vols afegir res més?

T'agraïm la participació. Quan tinguem el document amb els resultats el farem arribar al CNL a través de la DGPL.